

OLAV

Ola Tjørhom, s. 3

Katolsk-luthersk felleserklæring om
rettferdigjørelsen - utrolig, men sant!

Richard A. McCormick s.j., s. 7

Om eutanasi og selvbestemmelse

Om Erik Gunnes' store monografi, s. 8

“Erkebiskop Øystein. Statsmann og kirkebygger”

Pave Johannes Paul IIs fastebudskap 1998, s. 10

“.. for jeg var fattig, fremmed og marginalisert ..”

Michel Quiost, s. 11

“Herre - hvorfor budet om å elske alle mine brødre?”

Hierarkiet og legfolket (2), s. 12

Dokument fra Roma får motbør

Biskop Reinhold Stecher, s. 14

En utfordring til kirken

ST. OLAV

Katolsk i verdidebatten

Hun svarte liketil og klokt, lagdommer Hanne Sofie Greve, på medias spørsmål om hun hadde noen mening om hvorfor nettopp hun var blitt utpekt til å lede den Verdikommisjon regjeringen Bondevik la opp til da den tok over sist høst, en kommisjon som nå er et faktum. Svaret var i korthet at hun mente hun ble tilbudt jobben "fordi jeg ikke har noen partipolitisk tilknytning", og fordi "jeg har jobbet mye med menneskerettighetsspørsmål".

For å ta det siste først: Når juristen Greve sier menneskerettigheter, legger hun hovedvekten på mennesket. På det menneskeverd som forbinder oss alle. Og som på en måte blir ekstra synlig når det såres og krenkes. Slik hun har opplevd det i sitt internasjonale arbeid - i det tidligere Jugoslavia, i Thailand, i Afrika.

Så den partipolitisk tilknytning, eller snarere ikke-tilknytning. Men hva med hennes medlemsskap i den katolske kirke? Heller ikke her store ord og fakter - eller propaganda og skråsikkerhet, om noen hadde ventet eller fryktet det. Troen har med forankring for eget liv, og dets seire og nederlag, å gjøre; i Verdikommisjonen stilte hun først og fremst som medmenneske, som lyttende og slett ikke lytefritt medmenneske. Og når det gjelder verdier, har alle talerett - uansett religion og livssyn - nettopp i egenskap av medmennesker. Noen personlig dom i konkrete verdi- og moralsspørsmål fikk selv ikke tabloidene fravristet lagdommeren fra Bergen.

Intet stort nummer i pressen, heldigvis, om *katolikken* Hanne Sofie Greve. Det skal heller ikke vi gjøre. Kun tillate oss å understreke et viktig poeng ved katolsk menneskesyn, som et lite bidrag til verdidebatten: Det grunnleggende optimistiske i katolsk menneskesyn. Tiltroen til menneskets - alle menneskers - evne til å gjenkjenne det gode og det sanne. Dermed ikke sagt at vi alltid handler deretter! Pauli ord om det gode jeg vil, men ikke gjør, og det onde jeg ikke vil, men likevel gjør, gjengir ikke bare en noe sørgelig allmennmenneskelig erfaring, men sier også - og de er katolsk tanke rask til å understreke - noe grunnleggende håpefullt: menneskets evne til innsikt i det gode.

Også det tilsier talerett for alle. I en verdidebatt som - og her deler vi regjeringens håp - bør engasjere langt flere enn Verdikommisjonen og tilliggende instanser. Og hvor det i begynnelsen gjelder å stille de riktige spørsmålene. Det er første forutsetning for relevante svar.

Ola Tjørhom:

En katolsk-luthersk felleserklæring om rettferdiggjørelsen - utrolig, men sant

3

Forrige nummer av St. Olav brakte katolsk syn på den skjelsettende katolsk-lutherske *Felleserklæring om rettferdiggjørelsen*, som forhåpentligvis blir offisielt godkjent av de to parter i løpet av året. Denne gangen har vi utfordret *Ola Tjørhom*, ordinert prest i Den norske kirke og professor i systematisk og økumenisk teologi ved Misjonshøgskolen i Stavanger, til en vurdering fra luthersk side. Våre lesere vil kjenne Tjørhom som gjesteskribent, men også fra andre sammenhenger her i bladet; redaksjonen er takknemlig for at han også denne gang stiller opp i St.Olavs spalter.

Under over - om ikke ganske alle, så i hvert fall svært mange - undre! I skrivende stund tyder det meste på at den katolsk-lutherske felleserklæringen om rettferdiggjørelseslæren vil bli endelig vedtatt av partene. Og dermed står vi overfor en klar tilnærming i synet på et av de mest grunnleggende problemer fra reformasjonstiden.

Veien fram mot denne erklæringen har imidlertid vært lang og tornefull - særlig på luthersk hold, og ikke minst her til lands. Motstanden har først og fremst kommet fra to kanter: Dels den tradisjonelle lavkirkelighet, og dels enkelte representanter for universitets-teologien. For mange fortøner nok dette seg som en merkelig allianse. Men den har sine historiske og teologiske årsaker. Og jeg tror den vil dukke opp i en rekke sammenhenger i tiden som kommer.

Sett på denne bakgrunn er det ekstra gledelig at Den norske kirkes Kirkemøte høsten 1997 virkelig skar igjen. Her ble Felleserklæringen vedtatt enstemmig - på samme måte som man for noen år siden ga sin uforbeholdne støtte til Porvoo-avtalen. Man gikk til og med inn og endret på de foreslåtte vedtaksformuleringene: Utover det mer restriktive - og etter mitt syn temmelig taurige - utkastet som ble lagt på

bordet fra Mellomkirkelig Råd, formulerte Kirkemøtet bl.a. et tilleggspunkt hvor man ga uttrykk for stor glede over det om hadde skjedd.

Den såkalte kirkejournalistikken kjente selvsagt ikke sin besøkestid. Og i media for øvrig var det nesten helt tyst om denne saken - den inneholdt jo verken skandaler eller andre kirkelige merkverdigheter. Men det forhindrer ikke at vi her står overfor en begivenhet av enorm rekkevidde. Jeg vil i det følgende forsøke å gi et bilde av det som har skjedd i denne forbindelse.

Debatten

Først litt om den debatt som er blitt ført i tilknytning til den framlagte Felleserklæringen. Som allerede nevnt, tyder alt på at denne debatten vil få et lykkelig utfall. En bør derfor kanskje ikke rippe altfor mye opp i disse begivenhetene - livet er jo fullt nok av fortredeligheter som det er. Men etter- som den prosess som har funnet sted vil kunne lære oss noe om økumenikkens grenselinjer, kan det likevel være gode grunner til å se litt nærmere på de trekk som avtegner seg her.

La oss starte med den internasjonale diskusjonen. Allerede i den såkalte Malta-rapporten fra 1972 mente den

felles katolsk-lutherske kommisjon - den gang under ledelse av bl.a. professor Einar Molland - at det var dekning for å si at katolikker og lutheranere i hovedsak sto sammen i synet på rettferdiggjørelsen og spørsmålet om hvordan mennesket blir frelst. Denne oppfatningen har siden blitt gjentatt i en rekke dialogtekster. Men det er altså først nå disse synspunktene ser ut til å få offisielt gjennomslag innenfor de to berørte kirkene.

Arbeidet med den foreliggende «Joint Declaration» bygger på tidligere dialogdokumenter og har røtter tilbake til begynnelsen av 1980-tallet. I 1995 ble et første utkast formidlet til kirkene. På grunnlag av de reaksjoner som da kom fram, ble teksten revidert og et endelig forslag ble offentliggjort i 1996.

På katolsk hold har man helt fra først av sluttet opp om Felleserklæringen. Jeg har selv flere ganger vært vitne til at både pave Johannes Paul II og presidenten i Enhetsrådet, kardinal Edward Cassidy, har gitt sin klare støtte til dette initiativet. Og jeg har knapt registrert noen katolske representanter som har ytret seg entydig negativt til denne prosessen. Sett på denne bakgrunn ville det være en stor overraskelse - og en enda større skuffelse - om Den katolske kirke skulle sette foten ned for den foreslåtte erklæringen så å si på opp-løpssiden.

Innenfor den lutherske kirkefamilie har situasjonen vært langt mer uklar. Det kom bl.a. til uttrykk på Det Lutherske Verdensforbunds generalforsamling i Hong Kong sommeren 1997, hvor jeg deltok som delegat for Den norske kirke. Ikke minst på tysk hold var skepsisen mot Felleserklæringen fortsatt stor. Gang på gang ble de samme gamle spørsmålene stilt - som om ingenting skulle ha skjedd på dette feltet siden reformasjonstiden. Og kardinal Cassidy besvarte innvendigene -

forteller heller at Gud er kjærlighet," svarte pater Hölscher. "De som er i kjærlighet, er i Gud. Og Gud er i dem, sier jeg. Mange unge skjønner ikke at Gud kan være i dem når de selv ikke bryr seg om Gud! Men jeg forteller dem at Gud griper menneskene. Han slipper oss aldri! Jeg tror flere og flere føler Guds nærvær. Her har prestene en stor oppgave med å vise varme og omsorgsfull forståelse."

Tysk evangelisk røst om "Felleseklæringen"
Georg Pöhlmann, evangelisk teologiprofessor i Osnabrück, Tyskland, advarer mot å "la en historisk sjanse" innen økumenikken gå fra oss. I den foreliggende "Felleseklæring om rettferdiggjørelseslæren" finner vi en grunnleggende konsens mellom Vatikanet og Det Lutherske Verdensforbund, og det bør føre til at begge parter offentlig

godkjenner teksten, skriver Pöhlmann i tidsskriftet "Evangelisk kommentar".

Motstand mot Felleseklæringen vitner om en mistro som ligger på lur, og om "bunkermentalitet", skriver Pöhlmann. Som mener man heller bør lese denne teksten på en positiv måte og feste seg ved de tallrike overensstemmelsene mellom katolsk og evangelisk tro og forståelse. RM

betimelig kritisk korrektiv overfor den utvikling som har funnet sted etter reformasjonen - og da særlig på protestantisk hold. JD-teksten korrigerer for det første forestillingen om at rettferdiggjørelsen kun finner sted i en slags fjern himmelsk rettssal eller nærmest over hodet på oss mennesker - uten noen form for forankring i våre liv. Her er poenget rett og slett at Jesu offer ikke utelukkende skjer for oss i betydningen utenfor oss, det har også klare konsekvenser i oss - i form av en vekst i hellighet. Slik blir frelestilegnelsens såkalte «forensiske» (juridiske) sider holdt sammen med dens «effektive» følger. Sett fra et klassisk luthersk synspunkt kan dette uttrykkes omtrent slik: Troen alene rettferdiggjør. Men når alt kommer til alt er troen aldri «alene» - den følges alltid av de gode gjerninger. Grunnen til at dette synet oppfattes som så truende på «liberalpietistisk» hold, er trolig at det utfordrer både den pietistiske lære om at frelsen skjer etter et fast mønster hvor gjerningene løsrives fra troen, og de liberales nesegruse beundring for en folkereligjøstet som gjerne vil ha evangeliet, men som overser Guds forpliktende vilje.

JD antyder videre at rettferdiggjørelsen ikke finner sted i et slags vakuum, men forutsetter et konkret rom - nemlig kirken. Dette er selvsagt ikke et nytt synspunkt for katolske kristne. Og innenfor den genuine lutherdom har det alltid vært viktig å få fram at fruktene av Kristi offer blir oss til del gjennom ord og sakrament slik disse såkalte

nådemidlene forvaltes innenfor kirken og dens gudstjeneste. Men denne opprinnelige kirkelige tankegangen er blitt tilslørt og tildels aktivt bekjempet på liberalteologisk såvel som pietistisk hold, hvor en personalistisk individualisme er blitt foretrukket. Dermed kan det faktisk argumenteres for at JD fører oss tilbake til helt sentrale reformatoriske anliggender.

Når de to partene har maktet å komme så nær hverandre i synet på rettferdiggjørelsen, beror det etter min oppfatning særlig på følgende to forhold: JD-teksten legger for det første stor vekt på det bibelske vitnesbyrd om frelsen. Og ettersom dette vitnesbyrdet inkluderer den såkalte «forensiske» såvel som den «effektive» dimensjon, har det fungert som en uhyre viktig tilnæringsfaktor i denne forbindelse. En annen avgjørende faktor her er at JD forankrer spørsmålet om frelestilegnelsen der det hører hjemme - nemlig i

Kristus og hans verk. Slik blir det klart at det verken er «rettferdiggjørelseslæren» eller kirkeinstitusjonen i og for seg som frelser. Det er det når alt kommer til alt bare én som kan gjøre - nemlig Gud slik han møter oss i Jesus Kristus innenfor den kirke som ikke lar seg forstå som en slags frelsesanstalt, men kun som Kristi legeme.

Konsekvensene

En bør selvsagt ikke forskottere følgene av en prosess som ennå ikke er blitt brakt i trygt havn, og som overhodet ikke er fullført. Jeg vil likevel til slutt kort forsøke å antyde hva denne prosessen forhåpentligvis vil kunne lede til på sikt.

JD legger for det første grunnen for en mer sakssvarende forståelse av reformasjonstidens begivenheter, blant katolikker såvel som lutheranere. I lys av Felleseklæringen vil vi kunne se klarere at reformatorene i utgangspunkt

"Kristi stall" - tegning av S. Behan (1524): Tilhengere av reformasjonen følger Jesu oppfordring om å komme rett inn gjennom døren, mens katolikkene - trass i advarsler fra englene! - prøver å komme inn gjennom taket "via de gode gjerningers stige".

Erkebiskop: Mangt er galt i Kroatia

Folk i Kroatia er ikke vant til å høre sine biskoper kritisere hjemlige politikere for ikke å ta landets problemer på alvor, men nettopp det gjorde erkebiskopen Bozanic av Zagreb i sitt julebudskap. Han viste til at kommunismens fall har ført til rask rikdom for noen, men fattigdom for andre, og uttrykte medfølelse med de mange unge som rammes av arbeidsløshet, og de mange familier som sliter med å skaffe barna det nødvendige. Også "pensjonister, flyktin-

ger og immigranter" har det tungt i dagens Kroatia.

"Samfunnet må ta fatt i de vanskelige forhold mange lever under. Kroatia trenger forsoning gjennom dialog, toleranse, demokratiske spilleregler og fokusering på det som tjener det felles beste," sa Bozanic, som ble utnevnt til erkebiskop i juli i fjor. Pressens reaksjoner på utspillet spenner fra begeistret tilslutning til skarp kritikk.

THE TABLET

Uro omkring kardinal Groër igjen

Kardinal Hans Hermann Groër, tidligere erkebiskop i Wien, går av som abbed i St. Joseph-klosteret i Maria Roggendorf; bakgrunnen er nye anklager om seksuell misbruk. I 1995 ble det reist lignende anklager mot Groër, som til tross for sterke oppfordringer fra sine bispekolleger, nektet å gjøre noe for å bevise sin uskyld. Det førte til stor uro innen kirken og flere tusen utmeldelser. Groër trakk seg senere p.g.a. av oppnådd pensjonsalder.

6

tet slett ikke ønsket kirkelig splittelse, men tok sikte på å fornye kirken på grunnlag av Skriften og de oldkirkelige forbilder. Det er mitt håp at JD vil medvirke til at reformasjonens opprinnelige økumeniske og katolske intensjon gjenopplives.

Dernest må det understrekes at JD-teksten innebærer at det er blitt lagt et svært godt fundament for videre samtaler mellom katolikker og lutheranere. Slik burde Felleseklæringen kunne bidra til at den katolsk-lutherske dialog kommer ut av det dødvannet den har befunnet seg i det siste tiåret. Den foreliggende teksten vil dessuten være klart relevant i tilknytning til andre dialogprosesser. Og ettersom JD forholder seg til de helt sentrale tros-spørsmål, vil den også kunne fremme

en konstruktiv samtale mellom kristne søsken på lokalplanet.

Som en følge av dette, er det også grunn til å håpe at Felleseklæringen vil bringe oss nærmere økumenikkens endelige målsetning - nemlig samlingen om et udelt nattverdbord, samt en derav følgende full enhet i kirkens misjon og tjeneste overfor verden. Nå tilsier JD-teksten ikke at dette målet kan innfris umiddelbart. Men den viser at lengselen etter fellesskap rundt Herrens bord ikke på noe vis er fåfengt eller hensiktsløs. For Jesus Kristus vil enhet. Og han fører sin kirke stadig nærmere denne enheten - til Guds ære og nestens gagn.

Under forutsetning av at den blir vedtatt og fulgt opp, kan Felleseklæringen om rettferdiggjørelsen beskrives

som en av de viktigste økumeniske begivenheter noensinne. Gleden over det som er i ferd med å skje, bør derfor være langt større enn den undring som måtte finnes over enkelte innslag i JD-debatten. I denne forbindelse sender jeg en dyptfølt takk til dem som tok på seg byrden med å bære fram enhetsforpliktelsen i vår sammenheng i en tid da dette var en ensom jobb, for å si det mildt. Her tenker jeg bl.a. på dominikanerpater Finn Thorn og fransiskanerpater Wilhelm Hertmann, Olav G. Myklebust og Nils E. Bloch-Hoell. Uten den innsats disse - og andre - har stått for, ville den tilnærming mellom katolikker og lutheranere som omsider også har fått fotfeste på våre breddegrader, neppe ha vært mulig.

Fra Bønneboken:

Om kristen enhet

Det er verdig og rett, vår skyldighet og vår frelse,
at vi alltid og alle vegne takker deg, Herre,
hellige Fader, allmektige Gud, ved Kristus,
vår Herre.

Ved ham lot du oss erkjenne din sannhet,
så vi, forenet ved den ene tro og den ene dåp,
skulle være hans legeme.

Ved ham skjenket du alle folkeslag din hellige Ånd,
som gjennom nådegavenes mangfold
virker underverker og skaper enhet,
han som bor i dine gjenfødte barn
og fyller og styrer hele Kirken.

Formannen i den østerrikske bispekonferanse kaller Groërs beslutning om å søke avskjed "et skritt i riktig retning": Kirken må være åpen for innsyn, samtidig som den ivaretar respekten for enkeltmennesket. Paul Zulehner, prest og kjent pastoralteolog ved Wiens universitet, sier at kirken nå "betaler prisen for at den lukket øynene" for to år siden; den burde nå ha lært at "den ikke er tjent med å forsegle sin munn."

THE TABLET

Gode og/eller dårlige nyheter?

"For mediafolk er gode nyheter dårlige nyheter!" sier biskop Ola Steinholt til Tromsø-avisen Nordlys. Steinholt presiserer nærmere: "Gode nyheter i betydningen gledelige ting, er dårlige nyheter: De 'selger' ikke. - Er ikke ni av ti avissider beviser gode nok?"

Følgene av tapet - av Gud

"Det faktum at menneskeheten bare tenker innenfor grensene av det som ligger i synsfeltet og er ute av stand til å huske også hva som ligger bortenfor dette feltet, - kan det være noe annet enn en følge av tapet av en metafysisk sikkerhet, - av tapet av Gud?" spør president og forfatter Vaclav Havel.

AFTENPOSTEN

Amerikansk jesuitt om eutanasi og selvbestemmelse

"Dagens understrekning av pasientens rett til selvbestemmelse er et nødvendig korrektiv til den paternalisme som lenge rådet innen medisinsk praksis, en reaksjon på tidligere tiders skjevhet på dette området. Samtidig er det lett å glemme at reaksjoner ofte blir til overreaksjoner." Ordene stammer fra Richard A. McCormick, jesuitt og professor i etikk ved University of Notre Dame, Indiana, og står å lese i en lengre artikkel nylig om grenseoppgangen mellom "det å ta liv og det å la noen dø" i tidsskriftet *America*, som utgis av de nord-amerikanske jesuitter. McCormicks overskrift er talende: *Vive la Différence! Killing and Allowing to Die*.

Reaksjonene mot legenes paternalisme har ført til at "pasientens rett til selvbestemmelse er blitt til et absolutt", skriver McCormick. Og viser til den amerikanske eutanasi-legen Jack D. Kevorkian, "den symbolske heilagjengleder for denne abolutisme", som sier følgende: "Etter mitt syn er personlig autonomi, selvbestemmelse, det høyeste prinsipp innen medisinsk etikk - som i all etikk. Det som teller, er hva pasienten ønsker, og hva pasienten selv mener er til beste for og tjener hans/hennes eget liv. Dette er primært."

En bieffekt av at man slik gjør autonomi til noe absolutt, er at man er "lite opptatt av de verdier som burde styre bruken av denne selvbestemmelsen", påpeker McCormick. Det faktum at et valg er pasientens eget, gjøres til selve kriteriet for rett valg. Denne holdningen svekker, mener McCor-

mick, også argumentasjonsgrunnlaget for dem som hevder retten til å velge abort. "For våre valg kan være riktige eller gale, og med mindre vi tar for oss de karakteristika som gjør valg riktige eller gale, vil begrepet autonomi, selvbestemmelse, urettmessig brukes som den store 'trumpf' og innkassere alle stikk, mens andre høyst påkrevde distinksjoner drives ut i skyggeland," skriver McCormick.

Et annet moment er det McCormick kaller "teknologisk monisme", et uttrykk han har lånt fra boken *The Troubled Dream* (1993) av Daniel Callahan. Teknisk monisme, sier Callahan, er "tendensen til å viske ut forskjellen mellom menneskelig handling som resultat av det som skjer i verden, av utviklingen, og de uavhengige, naturlige-biologiske prosesser, altså de eldgamle årsaker til sykdom og død." Vår tids store medisinske landevinninger, særlig de økte muligheter til å unngå eller kurere sykdommer, har gjort at synet på naturen og naturlige årsaker er i ferd med å forsvinne. I den forbindelse påpeker Callahan at ifølge denne tankegangen "er all meningsfylt handling - og alle meningsfylte årsaker - av teknologisk art, enten det nå dreier seg om teknologisk handling eller teknologisk unnlattelse". Selv døden blir vår skyld: "Tidligere var det naturen som avgjorde hvem som skulle leve eller dø, i dag er det den tekniske kapasitet som har avgjørelsen."

Har man først gitt tanken om naturen (og naturlige årsaker) på båten og latt "all kausalitet bli absorbert av den teknologiske dyktighet og kunnen", blir tanken om "å la et menneske dø", ganske så meningsløs, skriver McCormick. Men nettopp her burde man sette inn de argumentative krefter for at ikke kortene skal blandes og forskjellen på det å drepe og det å la dø, gå tapt.

Så kan man selvsagt spørre, noterer McCormick avslutningsvis, hvilken be-

tydning skillet mellom det å ta liv og det å la et menneske dø har, for "når alt kommer til alt, vil pragmatikeren si, er enden på visa i begge tilfeller et lik. Og har det da noen betydning hvordan det 'ble lik'?" Ja, sier McCormick med ettertrykk. Og siterer et avsnitt fra boken *Seduced by Death* av legen Herbert Hendin, et sitat som er et nyttig motstykke mot nettopp nevnte pragmatiker. Hendin skriver:

"Under en konferanse om komapasienter, fortalte en svensk professor meg om da hans mor døde. Han ble tilkalt til sykehuset fordi hun hadde hatt en massiv hjerneblødning. Han visste at hun selv ikke ville ønsket å leve videre i vegetativ tilstand. Sykehusets leger sørget for en seng for ham i morens rom; selv sørget han for å fukte morens lepper, men hun ble ikke tilført føde eller væske på kunstig vis, og fikk lov til å dø - og døde i løpet av et døgn. Jeg spurte denne legen om hvordan han evt. ville besvare spørsmål fra en eutanasi-lege om hvorfor han ikke hadde gitt henne en sprøyte for å fremskynde prosessen. Han svarte: 'For min mor ville det ikke gjort noen forskjell, men for meg og hennes lege ville det betydd en enorm forskjell'."

Og hvorfor denne store forskjellen? spør McCormick. "Sunn sans gir oss svaret: De to legene visste at de ikke hadde sviktet henne - de lot henne ikke ligge der alene, og de drepte henne ikke."

"Helt til slutt en velkjent aforisme, skriver McCormick: "*qui bene distinguit bene cognoscit*, heter det, hvilket er utlagt: Den som skjelner godt, forstår godt. Det motsatte er også tilfelle. Én måte å mildne motstanden mot det uakseptable på, er å sammenblande det med det akseptable. Det er det som i dag skjer med begrepene 'å ta livet av noen' og 'la et menneske få dø'." ●

Hovedtema: bibelovesettelser

Årets Bibeldag, 8. februar, hadde bibeloversettelser som hovedtema. Norske misjonærer - sammen med innfødte kristne - arbeider stadig med å oversette Bibelen til nye språk. Gjennom De Forente Bibelselskaper støtter Det Norske Bibelselskap nå mer enn 600 oversettelses-prosjekter. Ett av dem gjelder iraqw-språket: En halv million mennesker i det indre Tanzania har i århundrer bevart sitt gamle kushittiske talespråk med røtter i arameisk og hebraisk.

Iraqw skiller seg sterkt fra bantu-språkene som ellers dominerer denne delen av Afrika. Voksne kan i dag fortelle om hvordan de ble straffet på skolen hvis de brukte morsmålet istedenfor swahili.

De første spede forsøk på å oversette kateketisk materiell til iraqw-språket ble gjort av katolske misjonærer i 1922. Arbeidet med å revidere og til dels omskrive og nyoversette hele Det nye testamente startet for alvor i 1965 og ble fullført i 1977 da

Nytestamentet på iraqw ble trykt og utgitt av Det Norske Bibelselskap i samarbeid med Bibelselskapet i Tanzania. Nye opplag ble trykt i 79 og 88. Nå gjelder det oversettelse av Det gamle testamente. De første to heftene fra Ruts bok og 1. Mosebok ble utgitt i 1995, og man regner med at alle de 39 bøkene skal foreligge i utkast innen 1999. Det blir en festdag for iraqw-folket når de en dag om ikke lenge får hele Guds ord på sitt eget språk. NYTT OM BIBELN

Om Erik Gunnes' bok: 8 "Erkebiskop Øystein. Statsmann og kirkebygger"

"Denne boken gir langt mer enn tittelen lover," skriver vår anmelder, *Dagfinn Skre*, om professor *Erik Gunnes'* store monografi over *Øystein Erlendsson*, den mest markante kirkepolitiske skikkelse i norsk middelalder. Og hva mere er: Alt i dette vidtfavnende og lærerike verket, "selv de til dels innfløkte kirkerettslige og politiske spørsmål", er "skildret i et lett og behagelig språk som ikke skulle legge en høy terskel for noen slags lesere."

Dagfinn Skre er dr. philos. i historisk arkeologi og førsteamanuensis ved Universitetet i Oslo; har arbeidet mye med kirkehistoriske emner.

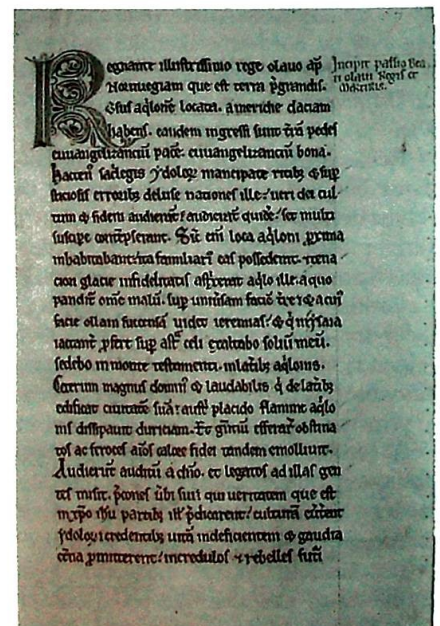
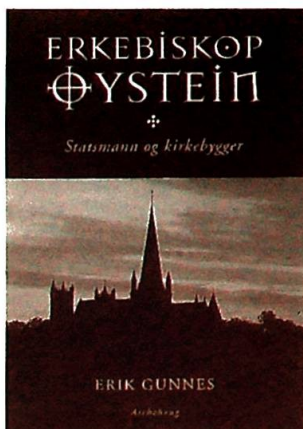
Det nylig avviklede 1000-årsjubileet for kristningen var velegnet til å feste oppmerksomheten på en viktig trend i utviklingen av det norske samfunnet omkring forrige årtusenskifte. Men særlig velegnet til å forstå et komplekst historisk forløp er slik fokusering på bestemte årstall ikke. Ett aspekt ved kristningen er Kirkens etablering i Norge, som strekker seg fra de første misjonærer på 900-tallet til Kirkens framturen som en selvstendig samfunnsinstitusjon omkring midten av 1100-tallet. Det er den siste fasen av

denne utviklingen som skildres av historikeren Erik Gunnes i boken om erkebiskop Øystein Erlendsson.

For denne boken gir langt mer enn tittelen lover. I tillegg til å være en monografi over den mest markante kirkepolitiske skikkelse i norsk middelalder, gir boken en bred innføring i Kirkens framturen som selvstendig aktør på den norske politiske scenen omkring midten av 1100-tallet. Den gir et nyansert bilde av Kirken som kulturfaktor i det norske 1100-tallssamfunnet, og den setter den norske utviklingen inn i en europeisk åndshistorisk, politisk og kirkerettslig sammenheng. Alt dette, selv de til dels innfløkte kirkerettslige og politiske spørsmål, er skildret i et lett og behagelig språk som ikke skulle legge en høy terskel for noen slags lesere.

Erkesetet i Nidaros var mindre enn et tiår gammelt da Øystein ble innsatt i 1160, og hans virke strakte seg fram til han døde i 1188. I løpet av denne tiden satte han igang store byggeprosjekter i Erkebispegården og Nidarosdomen, bl. a. den unike oktagonen. I forbindelse med Magnus Erlingssons kroning i 1164 fikk han langt på veg gjennomført Kirkens krav om uavhengighet i for-

hold til kongemakten, og han fikk innarbeidet elementer av kirkelig rett i den verdslige lovgivningen, bl.a. at man ikke kunne kreve krigstjeneste av prester, og at Kirken skulle ha kontroll over egen økonomi. Han arbeidet med hell for styrking av klostervesenet i Norge, og han fikk skrevet flere viktige verk, bl.a. *Hellig Olavs liv og jærtegn* og *Passio Olavi*. Øystein fikk ikke selv oppleve det fulle gjennomslaget for alle sine reformframstøt, og han døde midt under striden med kong Sverre, etter mange politiske nederlag og år i landflyktighet. I 1200-årene ble det gjort flere forsøk på å få Øystein helgenkåret - ingen av dem førte fram. Lokalt ble han likevel hedret som helgen, og han hadde sitt eget alter i domkirken, der hans legeme lå i et sølvskrin.

Illustrasjon fra boken: En side av Olavslegenden - *Passio Olavi* - i et håndskrift fra cistercienserklosteret Fountains i Yorkshire, ca. 1200 (nå i Oxford).

I kofte og komager

Jesus med komager på? Ikke akkurat, men i den nye utgaven av *Det nye testamente* på nordsamisk oversettes noen kjente linjer fra Markus-evangeliet slik: "Jeg er ikke verdig til å løse hans komagbånd." Gjengivelsen av Johannes' ord er beholdt slik de sto i det forrige nordsamiske nytestamente, som kom ut for litt over hundre år siden; for å kommunisere bedre med den nye lesergruppe dengang, ble også Jesus utstyrt med

kofte og komager der han vandret rundt i Palestina, ikke "kjortel" og "sandaler", leser vi i *Vårt Land*.

Denne gamle oversettelsen ble erstattet med en ny i 1974, en oversettelse som i moderne nordsamers ører låter som den er basert på gresk-tysk oversettertradisjon med innslag av "substantiv-syke". Den utgave som nå lanseres, er mer i tråd med samisk ordstilling og språkføring. Blant nyskapingene er oversettelsen av "vinpresse", som nå kalles "viidneduolma", det vil

si "stedet der vinen trækkes", noe som er helt i tråd med det dagens bibelforskere vet om fremstilling av vin på Jesu tid. I Joh 10:23 fortelles det om da Jesus gikk omkring i Salomos buegang på tempelplassen, men "buegang" lar seg vanskelig oversette til samisk, mens "stolpe" er et kjent begrep. Derfor: Jesus vandrer omkring "blant steinstolpene på Salomos tempelplass". Det er ca. 25.000 samisktalende nordsamer.

Hovedkildene til Øysteins liv og gjerning er kongesagaer og rettslige dokumenter, og i tolkningen av disse er forfatteren så definitivt på hjemmebane. Spennende og medrivende er det å lese disse partiene. Her presenteres også nytolkninger av flere kilder og hendelser, og begivenhetene i Norge knyttes til sentrale hendelser i europeisk historie, f. eks. det dramatiske skisma mellom pave og keiser. Ikke bare får leseren glimt inn i den omfattende kunnskap som ligger bak kildetolkningene. Man imponeres også over den innforlivethet med hele Kirkens vesen som gjør det mulig for forfatteren å vise den betydning den politiske og rettslige utviklingen hadde for Kirkens egentlige anliggende blant nordmennene.

Mindre fortrolig er forfatteren åpenbart med de ikke-skriftlige kildene, som de bygningskompleksene som ble oppført med Øystein som byggherre. Han velger å beskrive bygningene i stilhistoriske termer, men man savner en skildring av hvilke store krav disse enorme tiltakene, som krevde ekspertise, personale, økonomi og et stort organisatorisk apparat, må ha stilt til byggherren Øystein. Også det store arkeologiske materiale fra utgravningene i Trondheims bygrunn kunne ha bidratt til å tegne et bredere og mer nyansert bilde av den byen der Øystein hadde sitt virke.

Forfatteren er igjen på hjemmebane når han i flere svært leseverdige partier skildrer de kulturelle og åndshistoriske bevegelser og miljøer som Øystein kom i kontakt med. Lærerikt er partiet om framveksten av systematisk intellektuell tenkning ved Europas klostre og universiteter, fra senantikkenes fromme lesning i klostrene, via Karl den stores syv frie kunster og anknypningen til den antikke og arabiske realvitenskap på 1000-tallet, til utvikling av systematiske filosofiske og teologiske teoribygninger i 1100-tallets universiteter.

Erkebisppegården med Nidarosdomen i bakgrunnen. Murbygningen i midten med den prektige trappen er erkebiskop Øysteins verk. Den til venstre er rimeligvis planlagt av ham, men først reist på 1200-tallet.

Og levende er framstillingen av den kirkelige reformbevegelse og det intellektuelle livet i Paris ved midten av 1100-tallet, da Øystein kanskje studerte der.

De kildene som taler direkte om Øysteins liv og gjerninger, er ganske få, og forfatteren støtter seg i relativt stor grad på allmen viten om tiden og stedet. Noen ganger støtter han seg i sine realhistoriske slutninger så tungt på de allmene resonnementene, at underlaget knirker faretruende. F. eks. gis kanskje Øystein tidvis en for framskutt rolle i

enkelte av begivenhetene. På den annen side er det pendlingen mellom de grundige og kreative resonnementene omkring kildene, og de kunnskapsrike og velskrevne allmene partiene, som gjør dette til en høyst interessant og leseverdige bok.

Erik Gunnes:
Erkebiskop Øystein.
Statsmann og kirkebygger.
Aschehoug 1996

Danmark: Ingen organisert kampanje
Et oppsett i forrige nr. av St.Olav fortalte om uroen omkring det danske kirkebladet "katolsk orientering", og om den store oppslutning for den avsatte redaktøren, bl.a. i form av en underskriftskampanje, som raskt samlet en rekke underskrifter. I et leserbrev i k.o. fra 14. januar understreker imidlertid de fem opprinnelige underskriverne at det ikke "var tale om noen underskriftsinnsamling", slik de mange under-

skifter, ca. 300 på et par dager, kunne gi inntrykk av.

De fem skriver at "det er oss maktpåliggende å tilføye følgende: Etter at leserbrevet var underskrevet spurte vi 10-15 legfolk om de ville være medunderskrivere. Dette for å gi brevet større vekt. At det skulle bli til en løpeidd, som fortsatte å bre seg, hadde vi slett ikke forutsett. (-) Det var noe som ingen av oss har styrt eller oppfordret til," understreker de fem opprinnelige initiativtagerne.

Bibelen: ein bestseljar
173 000 menneske fekk - eller kjøpte sjølv - ein bibel eller eit nytestamente i 1997. Det syner tall Kristelig Pressekontor har innhenta, - ein auke på 8.000 frå året før.

Dermed har vi nok eit år opplevd at det er den gamle boka som vann over dei nyskrivne, anten det er Gro Harlem Brundtland eller Bjørn Dæhlie sine bøker om eigne liv.

VÅRT LAND

10

Pavens budskap for fastetiden 1998:

Kom hit, dere som er velsignet av min Far, for jeg var fattig, fremmed og marginalisert, og dere tok dere av meg!

Hvert år minner fastetiden oss på nytt om at Kristus "drevet av Ånden, ble ført ut i ørkenen", og "hvert år tilbyr kirken de troende denne liturgiske tiden som en tid for indre fornyelse gjennom Guds ord og en tid for å gi uttrykk for den kjærlighet Jesus vekker i alle dem som tror på ham", skriver paven i sitt fastebrev. Han minner om at kirken har valgt å vie året 1998 til den Hellige Ånd, som en del av "forberedelsen til det store jubileumsåret 2000". Og viser til profeten Hoseas ord: "Se, jeg vil lokke henne, føre henne ut i ørkenen og tale vennlig til henne." Fastetiden er "en omvendelsesreise ledet av den Hellige Ånd, et møte med Gud i vårt liv". Ørkenen bringer tankene hen på tørke, ensomhet og død, men ørkenen er også "et sted for avhengighet av Gud, for meditasjon og for opplevelsen av det essensielle. For den kristne representerer ørkenvandringen en personlig opplevelse av utilstrekkelighet overfor Gud, og den erfaringen gjør oss "mer følsomme overfor de fattige", skriver paven.

Fattigdom er så mangt, men det vi først tenker på, er materiell fattigdom. Den fattigdom hvis navn er "ren og skjær nød, er en skandale", sier paven. Stikkord her er: mangel på det man trenger til livets opphold og på primærhelsetjenester, hjemløshet eller utilstrekkelig bolig, økonomisk og annen marginalisering, arbeidsløshet, håpløsheten hos mange flyktninger, krigens redsler, narkotikahelvetet. "Mangel på livsnødvendigheter er ydmykende

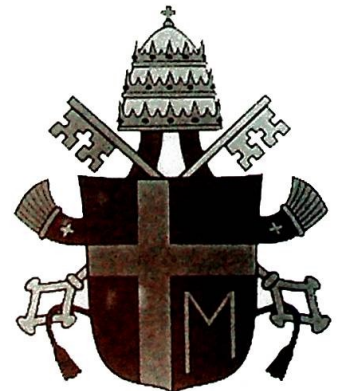
for den det gjelder. Det dreier seg om tragedier som de som har mulighet til å gjøre noe med, ikke med god samvittighet kan lukke øynene for," understreker paven.

Men det finnes også en annen, like alvorlig form for fattigdom: Mangel på åndelig næring, på svar på de essensielle spørsmål, på håp i eksistensiell forstand. En fattigdom som "berører sjelen og fører med seg stor lidelse": et liv uten mening. Og denne form for fattigdom finner vi særlig i velstandssamfunnene, skriver paven og minner om Evangeliets ord: "Mennesket lever ikke bare av brød, men av hvert ord som kommer fra Guds munn." Forkynnelsen av evangeliet i ånd og gjerning er svaret på denne fattigdommen, skriver paven. Som understreker at "kirken kjemper alltid mot alle former for fattigdom, (-) hun er en mor som er opptatt av at alle mennesker skal kunne leve med den fulle verdighet som Guds barn". Her har alle kirkens medlemmer et ansvar, et ansvar som fastetiden i særlig grad minner dem om.

Kristus selv identifiserte seg spesielt med de fattig; den som hjelper de fattige, hjelper den lidende Kristus selv. Men ekte åpenhet overfor andres nød, krever at den hjelpende selv innser egen avhengighet: Den dreier seg om den "fattigdom i ånden" som erkjenner at "frelsen ene og alene kommer fra Gud. (-) Fattigdom i Ånden er frukten av det nye hjerte Gud gir oss. I fastetiden må denne frukten modnes gjennom konkrete handlinger: vilje til å tjene andre, åpenhet for det gode i andre, vilje til å dele med vår neste, plikt til å bekjempe hovmodet som isolerer oss fra vår neste," skriver paven. Og peker på de mange grupper som sårt trenger mer raushet og hjertevarme fra omverdenens side: flyktninger og asylsøkere, migranter og folk som søker arbeid og levelige vilkår for seg og sine i fremmed land. "Å ta imot disse menneskene er en utfordring det kristne fellesskap har plikt til å svare på slik at alle kan oppnå de levevilkår ethvert Guds barn er berettiget til," skriver paven. Og oppfordrer alle kristne til å vise

sin personlige omvendelse ved konkret innsats for nødstedte nå i fastetiden.

Slik innsats betyr at håpets lys igjen tennes for mange mennesker. Men menneskene forventer mer enn "ord om håp" fra kirken, understreker paven, et håp som åpner perspektiver ut over ondskap og lidelse, synd og død. "Der hvor materielle midler ikke kan hjelpe på fysiske og åndelige lidelser, forkynner kirken det håp som kommer fra Jesus Kristus selv." Som en del av forberedelsen til år 2000, ønsker kirken å gjøre 1998 til et særlig "håpets år", og det sentrale i dette håp finner vi i uttrykt i påskens liturgi, i påskesekvensen hvor det heter: "Kristus, mitt håp, er oppstanden." Han har vunnet over det onde som holder menneskene fanget, vunnet over synden som lukker hjertet inne i egoisme, overvunnet frykten for den død som venter oss alle: "Det mysteriet som heter Kristi død og oppstandelse er selve lyset for alle mennesker," skriver paven. "Det er mitt håp at fasten 1998 må bli en anledning for hver enkelt kristen til å erfare fattigdommen sammen med Guds sønn og til å bli et redskap for hans kjærlighet gjennom omsorg for vår nødstedte neste."

Michel Quoist, kjent sjelesørger og forfatter, er død.

Den franske presten Michel Quoist, ettertraktet åndelig veileder og meget lest forfatter, er død. Han døde i sin hjemby Le Havre den 18. desember. Han ble særlig kjent og elsket for de mange dikt og bønner han skrev om og for alminnelige mennesker. Hans bøker er oversatt til en mengde språk, blant dem russisk, arabisk og koreansk; på verdens-

basis har han solgt over syv millioner. bøker. Det første bind med bønner kom på fransk i 1954 og er senere utgitt i hele 25 land.

Som 14-åring begynte Quoist som lærling i en fabrikk, etter noen år begynte han ved et presteseminar for den tids "sene" kall, det vil si de som ikke kom rett fra skolebenken. Han ble presteviet 26 år gammel og glemte aldri sin bakgrunn i arbeider-klassen; han var sterkt grepet av abbé Pierre og hans innsats for Paris' uteliggere, som startet i 1954. Han

var også aktivt med i katolsk arbeiderbevegelse og meget opptatt av Latinamerika; det han tjente på sine bøker, ga han til franske misjonsprester nettopp i Latinamerika.

Quoists dikt og bønner åpnet mange leseres øyne for de fattiges lidelser - han rettet også, indirekte, søkelyset mot en latinsk preget kirke som ofte snakket over hodene på alminnelige mennesker. Også derfor strebet han etter å nå frem til folk på et språk de forstod og følte som sitt eget.

Herre, hvorfor ga du meg budet om å elske alle min brødre, menneskene?
Jeg har forsøkt, men jeg kommer skremt tilbake til deg, Herre.

Herre, jeg hadde det så fredelig hjemme, jeg hadde alt ordnet og rolig.
Mitt hus var velstelt, jeg trivdes.
Jeg var ensom med meg selv i min ensomhet. Beskyttet mot storm, regn og smuts fra veien. Jeg kunne fortsatt vært ren, innesluttet i mitt tårn. Men du, Herre, oppdaget en sprekk i min festning. Du tvang meg til å åpne døren på gløtt.
Som når en regnbyge pisker en rett i ansiktet, slik ble jeg vekket opp av menneskenes skrik. Det var et vennskap som rystet meg, som høstens blåst. Jeg ble urolig av din nåde, det var som en stråle av sol som uventet lette seg inn... og i min uvitenhet lot jeg døren stå på gløtt. Herre, nå er jeg fortapt.
Utenfor venter menneskene på meg.
Jeg visste ikke at de var så nær, i samme hus, i samme gate, på samme kontor, en nabo, en venn, en kollega.
Straks jeg åpnet så jeg dem, med fremstrakte hender, øyne, sjeler. Som tiggere ved kirkeporten.

De første kom inn, Herre. Tross alt fantes det litt plass i mitt hjerte.
Jeg tok vel imot dem, dem skulle jeg ha passet på og stelt med, mine lam, min egen lille hjord.
Du hadde vært fornøyd, Herre, hedret og vel tjent. Så langt var alt vel og akkurat som det skulle være.
Men de som kom etter, Herre, de andre, folk som jeg aldri hadde sett, for de første hadde dekket dem - de var flere, og fattigere. Uten varsel var de over meg.
Vi måtte trenge oss sammen hjemme hos meg for å få plass.

Nå kom de over alt fra, de strømmet inn, bølge på bølge. De kom alle steder fra, fra hele byen, fra hele landet og fra hele verden.
De kunne ikke regnes, det tok aldri slutt. De kom ikke lenger en og en, men i lange kjeder, blandet sammen, lenket sammen, stykker av menneskelighet.
Ikke ensomme lenger, men lastet med bagasje, med byrder av urettferdighet, av hat og hevnønsker, med byrder av lidelse og synd. De kom hit slepende på verden, med alt dens rustne skrot, det vridde og det skjeve, det som ikke passet til noe og det som var galt brukt.

Herre, de plager meg. De er besværlige, de legger beslag på alt, de er sultne, de sluker meg. Nå er det ingenting å gjøre lenger, jo fler de er, jo videre skyver de opp døren. Herre, min dør står vid åpen.

Jeg kan ikke mer. Det er for meget for meg. Er dette noe liv?
Hva med mitt arbeide?
Og min familie? Og min ro? Og min frihet? Og meg selv?

Å Herre, jeg har mistet alt. Det er ikke plass til meg hjemme hos meg selv, jeg er hjelpeløs.

Vær ikke engstelig, sier Gud, du har vunnet ALT.
Da menneskene gikk inn hos deg, var jeg, din Fader, jeg, din Gud, midt blant dem.

Av den franske presten Michel Quoist.

(Fra St. Olav nr. 5-1969)

Kardinal Ratzinger kritiserer "klerikalisering" av legfolket
Prefekten for Troskongregasjonen forsvaret Vatikanets instruks om legfolks medvirkning i det pastorale arbeidet: Situasjonen i visse områder var blitt slik at det var nødvendig å sette tingene på plass. Instruksjonen tar for seg uskikker og villfarelser i dagens kirkelige praksis og skaper klarhet såvel læremessig som disiplinært.

Ratzinger påtaler den synkende respekt for presteembedet i deler av den vestlige verden. Legfolk som permanent overtar pastorale oppgaver som egentlig tilhører presten, mister sin legmannsidentitet, og det fører til at det oppstår nye embeder som overlapper prestens. Hensikten med skrivelsen er å demme opp for denne "klerikaliseringen", ikke å demme opp for legfolks engasjement. Åtte romerske instanser står bak skrivelsen, deriblant Troskongregasjonen. KNA

Skarpt fra Venezuelas biskoper
Venezuelas biskoper tar avstand fra regjeringens sosiale og økonomiske politikk, som har ført til at levestandarden er sunket til et "tidligere utenkelige nivå". I et 60-siders dokument påtaler biskopene "den vedvarende fattigdommen", "den urettferdige fordelingen av økonomiske midler" og den foruroligende utviklingen på arbeidsmarkedet". THE TABLET

Baby Johannessen: 12 Hierarkiet og legfolket (2): Dokument fra Roma får motbør

Høsten 1997 sendte Kurien ut et dokument - en instruks med praktiske forholdsregler - om legfolkets og presteskapets oppgaver i Kirken. I en tid med prekær prestemangel i den romersk-katolske kirke, legger instruksjonen opp til at visse kirkelige oppgaver legfolket nå ivaretar i menigheter og bispedømmer, skal fratras dem og overlates til vigslede prester, først og fremst sogneprestene.

I premissene for denne instruksjonen tales det i varme ordelag om legfolkets aktive deltagelse i Kirkens liv og deres betydning for Kirkens misjon i verden av idag. Det snakkes om «Guds folk», med henvisning til Den hellige Skrift, Det II Vatikankonsil og bispesynodene - samt noen skrifter fra pave Johannes Paul II om legfolket. Deretter understrekes den vigslede prestens betydning. Uten presten kan en menighet ikke kalle seg «Kirke», heter det. Dermed omtales presten som «uerstattelig».

Instruksjonen overprøver kirkeretten

Det henvises i instruksjonen hele tiden til kirkeretten, Codex Iuris Canonici.

Ifølge kirkerettseksperten Peter Krämer er instruksjonen imidlertid ikke et rettslig dokument, slik kirkeretten er det. Instruksjonen innebærer ikke noen ny lov for Kirken. Instruksjonen må innordne seg kirkeretten. Den kan, slik den legger opp til, ikke instituerer strengere restriksjoner mot legfolkets deltagelse i kirkelige tjenester enn hva kirkeretten innebærer. Krämer reiser også tvil om instruksjonen kan gå foran lokalt gitte lover og forordninger i bispedømmene, f.eks. når det gjelder oppbygging og ansvar/lederskap i forbindelse med menighetsråd og valgte organer på bispedømmepelan.

En nærmere sammenligning mellom instruksjonen og de paragrafene i kirkeretten det henvises til, viser at professor Krämer har rett: Instruksjonen prøver å stramme inn ved å tolke paragrafene det gjelder i en ønsket retning.

Legfolkets oppgaver

I instruksjonens avsnitt om den praktiske gjennomføring av samarbeidet mellom presteskapet og legfolket, presiseres det innledningsvis at alt det legfolket gjør i kirkelig sammenheng, skal være pålagt dem av Kirkens styrende organer: biskop,

sogneprest, i noen spesielle tilfeller sentralkirkelige organer i Roma, alt etter oppdragets omfang. Slike tjenester skal være «midlertidige» og utføres av katolikker som nyter almen respekt for «plettfri vandel og et fromt liv». Der står intet om legfolkets kompetanse for oppgavene!

Når det gjelder liturgiske handlinger, sier kirkeretten uttrykkelig (Canon 230 § 3) at der hvor det ikke finnes vigslet prest tilgjengelig, kan legfolk holde Ordets gudstjeneste, lede liturgiske bønner, foreta dåp og dele ut kommunion. Disse legfolk er da innsatt av biskopen til denne tjenesten. Instruksjonen går her ut over kirkeretten når den sier at slik fullmakt ikke kan gis til legfolk som en varig utnevning. Kirkeretten setter ingen tidsbegrensning. Lignende påbud i instruksjonen gjelder prekenen. Under en Ordets gudstjeneste kan legfolk preke, med tillatelse fra biskopen, men de må ikke i sin «preken» gi en utlegning av Den hellige Skrift.

Et pålegg i instruksjonen gjelder menighetsråd: Sognepresten skal være formann, fordi «han er mest kompetent». Finnes det ikke prest på stedet, kan man bruke pensjonerte prester. Biskopen behøver ikke å etterkomme presters ønske om å fratras ved 75 års alder, heter det i instruksjonen.

Legfolkets innsats er nødvendig

Professor Jan Kerkhofs SJ viser i boken «Europe without priests?» (se St.Olav nr. 1/2 '98) med statistisk belegg til hvorledes bispedømmene rundt i Europa ganske enkelt ikke

Vi er forpliktet

"Vår sivilisasjon er fenomenal når det gjelder midler, men refleksjonen om hvilke mål vi styrer mot, er liten," sier filosofen Arne Næss. Nylig fylte han 86 og snakker mer enn gjerne med pressen om behovet for et nytt fokus i den politiske debatten i Norge.

"Vi nordmenn er forferdelig rike og har en ganske homogen kultur. Vi er etisk forpliktet til å bruke denne stillingen i arbeidet for fred i verden," sier Arne Næss. Som understreker at "det er på tide at det stimuleres til debatt om noe annet enn penger og budsjett" her i landet. "Norsk politisk debatt bør handle om verdier med et globalt perspektiv," sier Næss til Vårt Land.

Ikke av brød alene. . .

"De manges dype lengsler etter tilhørighet, kjærlighet, lojalitet og forpliktelse er noe vi skal lytte til," skriver professor i sosialmedisin, Berthold Grünfeld, i Dagsavisen Arbeiderbladet.

"Venstresidens intellektuelle elite må ikke reagere allergisk overfor begreper om åndelige behov, slik det utvilsomt har vært tendenser til," skriver Grünfeld. "Mennesket lever ikke av brød alene."

kunne bestå uten legfolkets innsats. Man ville nok fortsatt ha et bispedømme, men svært mange menigheter ville ha vært strøket fra kirkekartet uten legfolkets innsats. Både i Tyskland (tidl. Vest-Tyskland) og Frankrike har man innført skoleringsopplegg for legfolk, for at disse kan gå inn i forskjellige tjenester i bispedømmene og menighetene. Det man der diskuterer, er ikke om legfolk skal trekkes inn i kirkelige tjenester eller ikke, men om de skal utføre tjenesten med eller uten lønn. De fleste steder - også i andre land enn de her nevnte - blir det både/og med hensyn til frivillig/betalt legmannsinnsats. Det avhenger av oppgavene og den spesielle kompetanse som i visse tilfeller trengs.

Når det gjelder lederskap, samarbeid og demokrati (medbestemmelsesrett) slik vi kjenner det fra sekulære samfunn, mener Jan Kerkhofs at kunnskaper om dette må legges inn i presteutdannelsen. Hvis ikke det skjer, vil store deler av presteskaper føle seg akterutseilt når de møter legfolk for hvem dette er en selvfølge i deres samfunns- og yrkesliv.

Biskoper reagerte mot instruksjonen

Mange av biskopene i Europa (og ellers i verden, bl.a. i Nord- og Sør-Amerika) reagerte raskt på instruksjonen fra Roma. En fellesnevner for biskopenes reaksjon var: Dette legger vi ad acta. De engelske biskopene sa at dette angikk ikke dem i det hele tatt. De franske biskopene spurte seg hvordan man kunne appellere til et presteskap som snart knapt var synbart, og skyve legfolket fra seg. De tyske biskopene ristet på hodet over den mistro til legfolket dokumentet innebar, og lurte på om Roma bare ønsket legfolkets medvirkning der hvor prestemangelen var så synlig at den ikke var til å komme forbi.

Fra flere bispehold ble Roma bebreidet å ville skyve legfolket bort fra kirkelige tjenester i menighetene, uten samtidig å fortelle hvordan man i den gitte situasjon skulle få skaffet frem flere vigslende prester. Den tyske bispekonferansens formann, Karl Lehmann, sa at om det nå var slik at Roma mente det måtte foretas enkelte nødvendige korreksjoner her eller der, så hverken kunne eller måtte dette føre til en total kursendring.

En sterk reaksjon kom fra biskop Reinhold Stecher i Innsbruck (se annetsteds i dette nummer av St. Olav).

I Skandinavia fortsetter legfolkets innsats

Biskop Hubertus Brandenburg i Stockholm har offentlig beklaget at instruksjonen fra Roma hovedsakelig betoner forskjellen mellom legfolkets og prestenes oppdrag. Han sier

at i Sverige vil katolikkene fortsette som før med sine oppgaver: biskoper, prester, diakoner, ordensfolk og legfolk med ulike oppgaver og ansvar; alle i Herrens tjeneste i Kirken, samfunnet, familien og yrkeslivet. Legfolkets apostolat blir pre-sisert.

En rask telefon til biskop Gerhard Schwenzer i Oslo Katolske Bispedømme viser at han er av samme oppfatning som biskop Brandenburg i Stockholm. I OKB kommer det kirkelige arbeid til gå sin gang som hittil med hjelp av kompetente legfolk. Biskop Schwenzer setter stor pris på alt det engasjement legfolket viser og ønsker ikke at det skal få mindre betydning. Såvidt biskop Schwenzer kunne forstå etter lesningen av dokumentet, tok Roma stilling til hva man fant var misbruk eller misforhold. Biskopen kunne ikke se at OKB ble truffet av dette. Dokumentet kunne dermed legges ad acta!

Østerrikske reaksjoner

Det åpenhjertige brevet fra avtroppende biskop Stecher av Innsbruck om prestemangelen i den katolske kirke støttes av hans etterfølger Alois Kothgasser. Han deler Stechers bekymring og er enig i brevets "grunn tanker". Kothgasser sa kort etter sin innsettelse den 13 desember, at han ville ta opp spørsmålet om ordinasjon av såkalte "viri probati" - velprøvede menn - med paven under sitt kommende besøk i Roma. Stecher selv sier han ved flere anled-

ninger har luftet sine synspunkter for romerske instanser.

Formannen i den østerrikske bispekonferanse, biskop Johann Weber av Graz, sier Stecher har satt ord på det mange tenker. Man må imidlertid være klar over at paven og hans rådgivere ikke bedriver noen "makt demonstrasjon", men er opptatt av "den autentiske evangeliske tradisjon i dagens verden".

THE TABLET

To portugisiske biskoper

Vatikanets nye Instruks om legfolket er "straffende" og egnet til å ta motet fra legfolket, mener biskop Januario Torgal, formann i den portugisiske bispekonferanse. Biskop Manuel Martins av Setubal kaller instruksene en innblanding i hans eget ansvarsområde, og et instrument for dem som ønsker å redusere legfolket til tidligere tiders status: tause og lydige vitner som betaler den kirkeskatt som avkreves dem.

THE TABLET

14 Reinhold Stecher: En utfordring til kirken

Et kritisk brev fra biskop Reinhold Stecher av Innsbruck, foranlediget av den nye Vatikan-instruks om legfolket, har vakt adskillig oppsikt. Brevet, opprinnelig en fortrolig henvendelse til en del kirkelige personer i Tyskland og Østerrike, kom pressen i hende. Biskop Stecher har ikke protestert mot offentliggjørelsen: Han står ved sine ord, men sier han til dels ville ordlagt seg annerledes om brevet var ment for offentligheten. Vår oversettelse bygger på det østerrikske nyhetsbyrået Kathpress' dokumentasjon av saken.

Siden jeg nå engang har bestemt meg til ikke å vente med nødvendig kirkekritikk til jeg blir 'modig pensjonist', vil jeg, før jeg gir staven videre, komme med noen bemerkninger til dette dekretet. Ikke først og fremst til detaljene. Der sies det ting som bør fastholdes. Det er nå engang slik at det er presten som er utstyrt med fullmakt til å feire eukaristien - og denne fullmakten kan ingen selv tilta seg eller få bekræftelse på nedenfra. Det er også korrekt at på dette området finnes det beklagelige utvekster, selv om man her i Østerrike, som Roma ofte ser noe skjevt til, holder seg innen grensene.

Angående detaljene bør man, også når det gjelder forholdet mellom prester og legfolk, ikke skjære alle over én kam. Det er forskjell på det å forsvare fullmakten til nattverdsofferet og det å forsvare fullmakten til å preke i kirken. Selv om det, slik forholdene er, stort sett lykkes å skaffe til veie utenfra en eller annen gammel prest til å forstå eukaristien, er det vanskelig å innse hvorfor man må forby et menighetsmedlem med full teologisk utdannelse samt egnede menneskelig-åndelige kvaliteter å holde en preken under messen. (I forbindelse med feiringen av Allehelgens og Allesjellers dag nylig måtte min generalvikar trå til med hele

syv menighetsmesser!) Jeg er absolutt for at folk må ha en kirkelig fullmakt for å preke. Men å sløyfe forkynnelsen ved eukaristifeiringen fordi man absolutt må være ordinert for å holde en preken, det er noe annet. Ingen menighetsmedlemmer forstår et slikt forbud, når alternativet er 'ingen preken'.

Og dermed kommer jeg til de egentlige betenkeligheter jeg har overfor dette restriktive dekretet, som kun ser legfolk, kommuniensutdelere etc. som nødløsninger man nølende griper til når dette er siste utvei. Det bekymrer meg at man faktisk lukker øynene for den pastorale situasjonen hos oss og i mange, ja, de fleste land verden over - og at man derved også lukker øynene for eukaristiens teologiske betydning for det kristne fellesskap og for kirken.

La meg klargjøre dette dilemmaet ytterligere. Her i Tyrol hadde vi nylig følgende problem: Vi hadde altfor få sykepleiere med den foreskrevne utdannelse til å ta seg av de sukkersyke på aldershjem og i hjemmesykepleien. De som hadde denne utdannelsen, forsvarte selvsagt standens rett, men av hensyn til folks helse ble det likevel bestemt at man skulle gi hjelpepersonell den nødvendige utdannelse for å kunne sette insulinsprøyter.

Denne verdens barn er i sannhet ofte

klokere enn lysets barn. Også hos oss handler det om å lege/hele (tysk "das Heil") - til og med i et evighetsperspektiv. Også hos oss er det altfor få hjelpere med fullmakt (prester) - og på grunn av alderspyramiden blir det stadig færre. Det er dessuten klart at kravet om et troverdig levet sølibat gjør at tallet stadig blir mindre. Og et redelig levet sølibat krever at vedkommende omformer sitt avkall på sex og partnerforhold på en sunn måte - ikke som fortregning - til spirituell, pastoral, sosial, åndelig, tjenende og kreativ utfoldelse. Men dette er og blir en sak for dem 'som kan fatte det'. Og selv disse Jesu ord inneholder ikke spor av antydning om at dette elitære tall skal tilsvare det som til enhver tid er pastoralt og teologisk påkrevet for en levende kirke. I vår tid og i dagens klima faller dette enda vanskeligere enn f.eks. under nazi-tidens forfølgelse da jeg selv fikk mitt kall.

Det er alltid problematisk når man setter menneskelige forordninger opp som absolutter - på bekostning av den guddommelige frelsesplan og det dypest teologiske i sakramentets vesen.

Det nevnte dekret om legfolket nøyer seg altså med å forsvare "de fullt utdannede sykepleiere", nærmere bestemt de med klerikale fullmakter, verdigheter og rettigheter. Folkehelsen, det vil si menighetens åndelige helse, er fullstendig ute av bildet. For disse menighetene har man egentlig forlenget og i det stille staket ut en vei uten sakramenter - noe som får enhver med en seriøs teologisk utdannelse til å riste på hodet. For teologien understreker nettopp sakramentenes - nattverdets, skriftemålets og sykesalvingens - betydning innen frelsesverket.

Her støter vi igjen på det samme dilemma: Man definerer rett og slett ikke betingelsene for det geistlige embede ut fra menighetens åndelige helse, men ut fra regler og bestemmelser -

Kuriebisped overrasket over kritikk

Den colombianske erkebiskopen Dario Cas-trillos Hoyos, som leder Vatikanets Kongre-gasjon for prestene, er "noe overrasket" over den mottagelse den nye instruksjonen om legfolket har fått blant tyske katolikker. Skrivelsen er en meget tydelig anerkjen-nelse både av legfolkets rettigheter og av deres medvirkning i kirken, sier han.

Instruksjonen gir et "klart og tydelig svar" på noen spørsmål om nye former for pas-toralt arbeid som Roma er blitt stilt overfor, sier Hoyos. Og forklarer nærmere: "I mange tilfeller er det tale om en praksis som begynte som en nødløsning, og som siden har fortsatt ut fra ønsket om å hjelpe til med

det pastorale arbeidet. Slikt kan bare få negative følger for den rette forståelse av det sanne, kirkelige fellesskap." Den Hellige Stol forventer "ny rik frukt i form av vekst i forholdet mellom geistligheten og legfolket" når instruksjonen settes ut i livet, sier Hoyos. KNA

ofte rent menneskelige sådanne - om hvem som har lov til å gjøre hva, uten å skjele til Guds vilje om alles frelse og til menigheten som essensielt en euka-ristisk struktur. Man klynger seg til en oppfatning av embedet som ikke lar seg utrede av Åpenbaringen, og ofrer ganske enkelt alt det andre. For en tid siden sa en biskop - kjent for sitt konservative sinnelag - til meg, med et smil: "Her hos oss har alle prestene tre sogn - og det fungerer så godt, så". Vedkom-mende høyververdighet hadde riktignok aldri selv hatt ansvar for en menighet, langt mindre flere. Hadde han det, ville han nok vært noe forsiktigere i sin analyse. Jeg kjenner franske prester som er trette og resignerte av å rase rundt og "ha omsorg for" både syv og ti prestegjeld. Selv om slike prester har fremragende teologisk utdannelse, har de ingen mulighet til å komme til orde høyere oppe i systemet. Disse små "frontprestene" slippes ikke frem til bispeembedet - like lite som det lyttes til dem. Derved er det bare et fåtall biskoper som registrerer disse prestenes erfaringer og frustrasjoner og beforder

sine iakttagelser videre til høyere ni-våer. Og biskopene selv nøyer seg med sukk og beveget klage nedover i systemet over kristne familiers mang-lende evne til å produsere tilstrekkelig med sølibatære kall. Og enda høyere oppe i systemet nøyer man seg med å sementere status quo - som i det fore-liggende dekret. Den nød som ligger bak det hele, er et ikke-tema.

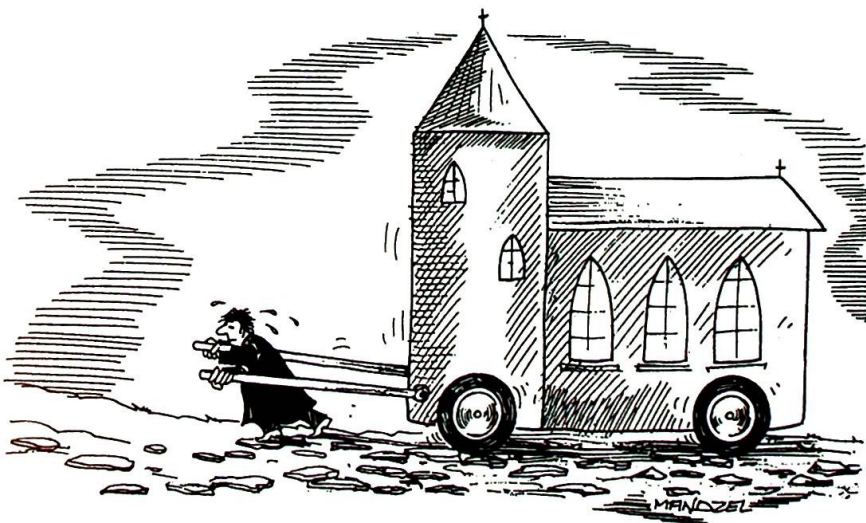
Når man i den kirkelige dialog-prosess som er i gang her i Østerrike, kommer til dette temaet (om det da ikke på forhånd skyves under teppet), vil man med suveren verdighet vise til at saken klart hører inn under verdens-kirken, og at den derfor ikke angår Østerrikes troende, menigheter, sjele-sørgere og ansvarshavende.

Jeg sier ikke dette fordi jeg er mot sølibatet, eller fordi jeg innbiller meg at det å innføre 'virri probati' ikke vil medføre vanskeligheter. Det finner man overalt hvor det finnes mennesker. Men det er ubevisst eller bevisst falskneri når man fremstiller dette spørsmålet som en dispuitt om avkall på ekteskapet for himmelrikets skyld. Det er ikke det

det dreier seg om. Det forskrekkende er - så pinlig det enn er å si det - at dagens kirkelige lederskap fremviser en teologisk og pastoral defisitt. Bibelen ser prestetjenesten som et tjenende embede og ikke en sakral "hensikt i seg selv", hvor det blir fullstendig like-gyldig om millioner og atter millioner av kristne har mulighet til å motta sakramentene og oppleve nattverden, det bibelske og dogmatiske midtpunktet i deres fellesskap, på en virkelig menneskelig måte. I trosbekjennelsen heter det fremdeles: "*propter nos ho-mines et propter nostram salutem descendit de coelis*" ("for oss mennes-ker og for vår frelses skyld, steg Han ned fra himmelen"). Det heter ikke: "*propter nostram auctoritatem et prop-ter stricte conservandas structuras ec-clesiasticas descendit de coelis*" ("for vår autoritets skyld og for den strenge observans av kirkelige forordninger, steg han ned fra himmelen").

Man bør ikke gå ut fra at ikke legfolket og flertallet av geistligheten her i Østerrike er i stand til å gjen-nomskue dette; man kan ikke ganske enkelt avvise dem som ikke-kompe-tente i dialogen om disse tingene, en dialog legfolket tar på alvor. Det er nemlig langt på vei takket være nettopp dette legfolket og disse sjelesørgerne at vi fremdeles har en kirke her i Østerrike - og ikke takket være diverse romerske dekreter. . .

Tendensen til å legge mer vekt på menneskelige anordninger og tradisjo-ner enn på det guddommelige oppdrag - det er det egentlig rystende ved mangt et fenomen i vår kirke ved slutten av dette årtusen. Det later for eksempel ikke til å forurolige noen på høyeste plan at bokstavelig talt hundrevis av millioner av katolikker ikke mer kan komme til tilgivelsens sakramenter, som anses som moralsk nødvendig for frelsen (og siden de ikke kan komme, vil de om en generasjon ikke ønske å

Om mediens språkbruk

"Mediene bruker i dag andre og mer dramatiske ord enn tidligere, for å forsterke selv banale uoverensstemmelser," skriver Rolf Tofte, mangeårige kirkeansvarlig i Bergens Tidende, i spalten "Menn om mangt" i Vårt Land. "Ifølge alle typer medier er vi ikke lenger noe så gammeldags som uenige her til lands. Det finnes ikke lenger dype uoverensstemmelser, delte meninger, forskjellige oppfatninger eller avvikende holdninger."

Nei, nå raser og krangler vi. Vi er sinte og ligger i krig med hverandre, vi skjeller og smeller og lager ustanselig bråk - fremdeles i alle typer medier. Er det riktig ille, snakkes det om hoderulling, forhåpentlig i overført betydning. Og ordet 'forbanna' eller 'forbannet' er nærmest blitt dagligtale - også i mediene."

Advarer Europa mot USA-kulturen
"Europeisk kultur må forsvare seg mot flommen av amerikansk innflytelse," sa biskop Tadeusz Pieronek, sekretær for Den polske bispekonferanse, da han nylig kom hjem etter møte med EU-kommisjonær Hans van den Broek i Brussel. I en tale etter hjemkomsten talte Pieronek varmt for dyrkingen av en særegen europeisk kultur, og

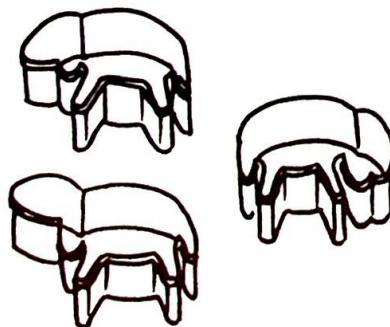
16

komme). Sykesalvingens sakrament kunne virkelig ha en sjanse i dag - i en tid hvor man på det medisinske området er blitt mer helhetlig-menneskelig orientert. Men den Kristus som i sykesalvingens sakrament nærmer seg de syke, når ikke frem til millioner av syke nettopp på grunn av at vi begrenser den sakramentale fullmakt til en sølibatær prest. Den rause sammenslåingen av mange sogn gjør det umulig å opprettholde en kjærlighetsfull sakramental omsorg for de syke, men dette later ikke til å bekymre den kirkelige sentralmakt det minste. Og det til tross for at det dreier seg om den evige frelse, og ikke fysisk legedom her og nå.

Det mest betenkelige ved denne manglende aktpågivenhet overfor Guds anvisninger er og blir, slik jeg ser det, den måten de prester som har giftet seg, behandles på. Jeg vet av egen erfaring at søknader om "laisering", søknader som er godkjent av biskopen ut fra presserende pastorale og menneskelige grunner, blir liggende ubehandlet i ti år og mer. Også på dette punkt representerer det foreliggende dekretet marginale endringer av praksis. Og i disse sakene handler det vel å merke om et ønske om forsoning med Gud og kirken, om mulighet til å inngå et kristent ekteskap og til tider også om mulighet for å utføre ikke-prestelige tjenester. Også her møter man et ubarmhjertig nei. Men: Hva var det Herren selv sa? Har han ikke ved alle sine lignelser og gjerninger helt frem til den siste bønn på korset gjort tilgivelse og forsoning til øverste etiske plikt? Kom han ikke selv med de strengeste sanksjoner nettopp når det gjaldt plikten til å tilgi? Sa han ikke at "den som ikke tilgir, vil selv ikke bli tilgitt"? Innskerpet han ikke overfor Peter selv at han, Peter, daglig måtte tilgi ikke bare syv ganger, men sytti ganger syv? Dette bibelstedet finner vi ikke i romerske dekretter, kun henvisning til Matteus 16,18: "Du er

Peter." Alle de som understreker sin kjærlighet til paven og roses for sin pavetrokaskap - burde de ikke, i lys av ordene fra ham som skal dømme denne verden, skjelve når en pave med tusenvis av ubesvarte henvendelser om ansøkninger og bønner om tilgivelse dør? Hva gjør vi når en døende vegrer seg mot forsoning? Forsøker vi ikke å få vedkommende til å mildne fordi det dreier seg om den evige frelse? Og hva ville vi si om en prest som sier til et skriftebarn at "med slike synder som du har, får du komme igjen om ti år, kanskje jeg da er mer tilbøyelig til gi deg min tilgivelse"? Er det ikke teologisk selvinnsyende at det er en større synd å nekte tilgivelse og forsoning enn å forsynde seg mot sølibatet? Dette siste gjelder et menneskelig bud og en synd som skyldes svakhet, men det første handler om et guddommelig bud og om hjertets hårdhet. Eller tror man kanskje at kirkens juridiske forordninger ikke er underlagt Guds bud? Går man ganske enkelt ut fra at skrivebordsgjerningsmenn vil bli mildere bedømt på dommedag enn folk med detaljsynder på samvittigheten?

Også her viser den seg å dukke opp, denne stadig tilbakevendende tenden-

Mye forener og noe skiller prestene fra legfolkene. (Fra Martin Fuchs "Lauter fromme Schafe", Herder 1982)

sen til å la Jesu ord og anvisninger bli noe underordnet i forhold til kirkelig forvaltningspraksis og menneskelig autoritetsutøvelse.

Det er også her vi finner den virkelige årsaken til at den pavelige autoritet er synkende. For denne autoriteten, som er så viktig for kirken, avleder sin styrke fra overensstemmelsen med Kristus selv, slik også den pavelige ufeilbarlighet gjør. Historien lærer oss imidlertid at også det høyeste embedet i praksis kan forville seg bort fra Kristi vei. Dagens gjengse praksis overfor enkeltsyndere strider mot Jesu ånd - på samme måte som tidligere tiders bannbullen og interdikt mot hele land og byer gjorde. Jeg vet at mange prester og legfolk som tar sin kristendom på alvor, lider under disse misforhold og lengter etter en pave som i tider som disse fremfor alt gir godheten rom. Slik det nå er, er ikke Roma noe bilde på barmhjertighet, men har lagt seg på den hårde herskers linje. Med slike kort på hånden, vil kirken ikke innkassere noen stikk i det tredje årtusen - pompøs tusenårsfeiring og fagre ord til tross. Det dreier seg om aksentforskyvninger på noen avgjørende punkter i den pastorale praksis, både når det gjelder omgangen med Kristi allmenne frelsesoppdrag og med den enkelte synder.

For kirkens egen skyld må det ikke bli slik at man bekymrer og besværer seg over enhver splint hos grasrota, men ikke ser bjelken i eget øye. Selv om jeg nå setter navn på de mangler vår kirke i dag lider under, og gjør det på en måte som kan minne om Jesu omgang med sin tids fariséere, er mitt håp på Åndens makt og Jesu sak usvekket. Men følsomheten for de ekte intensjonene må bli tydeligere i vår kirke. Det har alltid hatt alvorlige følger når man lot seg forlede bort fra disse grunnprisippene. Også på dette punkt bør besinnelsen til tusenårsskiftet bringe økt innsikt. ●

advarte mot det han kalte "McDonaldisasjonen" - innflytelsen fra kommersiell kultur "som vi ikke trenger i Europa".

Biskop Pieronek mener Den katolske kirke kan spille en meget viktig rolle i en felleseuropeisk, offentlig verdidebatt, noe han ser i sammenheng med Europas behov for å "gjenopprette visjonen om oss selv".

ENI

Kirken ikke redd for fortiden

Troskongregasjon, arvtager til det Hellige Officium med røtter i Inkvisisjonen, gir nå forskere adgang til kongregasjonens arkiver frem til 1903, slutten på pave Leo XIII's pontifikat; arkivene fra etterfølgeren pave Pius X inneholder ting som ligger for nær opp til vår tid. Kardinal Silvestrini, prefekt for Kongregasjonen for østkirken og medlem av Troskongregasjonen, mener åpningen vil ha mer positiv betydning for forskningen enn mange regner med: Man

vil se at kirkens stemme i århundrenes løp ikke har vært så intolerant som anti-klerikale kretser gjerne påstår. Deler av stoffet, f.eks. om de store kjetterprosessene, er allerede kjent; forøvrig ble to tredjedeler av prosessdokumentene makulert da Napoleon flyttet arkivet til Paris. Åpningen er i tråd med pavens ønske om at kirken ser kritisk på sin egen fortid. Kirken er ikke redd for innsyn i sin fortid, sier Silvestrini.

KNA/RM

Ved Herman Bongards bortgang

17

Nestor innen norsk design og brukskunst, Herman Bongard, er død, 76 år gammel. Vi gjengir pater Aage Haukens preken ved requiemmesse i St. Dominikus kirke 23. januar - som en takk til en trosfelle som gjennom sin kunst har nådd mange, og som også stod "St.Olav" nær.

Et kristenliv er til ende, en kunstnergjerning er avsluttet - Herman Bongard har nådd målet.

Disse to - religionen og kunsten - er det vi forbinder med Herman Bongard, vi som fikk gleden av å møte ham og bli kjent med ham.

Religionen først. Jeg hadde i mange år gleden av å møte ham ved 9.00-messen her i St. Dominikus hvor han hadde sin faste gang, og hvor han ønsket at denne begravelsen skulle finne sted. Ni-messen er alltid en litt søvnlig begivenhet, og det kan gjelde for prest som for menighet. Men det jeg husker så klart, var at Herman alltid mottok den hellige kommunion med et årvåkent blikk og uttalte et fast AMEN der det skulle sies. Sykdom og krykker endret ikke noe her, hans nærvar var bevisst og villet. Og sykdom fikk han mye føling med i de senere år. Han fortalte meg sist søndag, at det var sjettede gang han lå på sykehus. Smerteligst var selvsagt lammelsen i hendene som følge av et slag. Han laget aldri over benet som ikke lenger var der, men så fortvilet og oppgitt på hendene sine, de som hadde skapt så mye vakkert. "Men det er jo tragikomisk," la han til og lo da jeg besøkte ham sist søndag.

Av de dødsleier jeg kan huske, har intet vært så lyst og lett som dette.

Han spøkte og han lo, han tørret en tåre midt i munnerheten, blikket var det sammen skarpe. Han bevarte en kunstners forhold til sin egen situasjon, det vi gjerne kaller perspektiv.

Han mottok den hellige kommunion med inderlighet og synlig glede.

Og nå er vi kommet til det kunstneriske. Og her er merittlisten lang, svært lang, noe dere vet bedre enn jeg. Hans livsverk går både i bredden og i dybden. Det favner både det profane og det sakrale. For i tillegg til alle de signaturer han anonymt etterlot seg

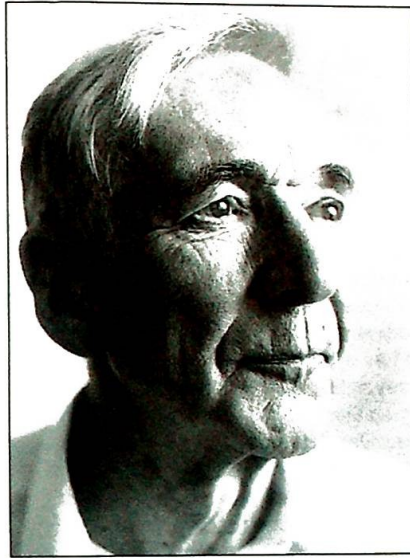

Foto: Odd Mehus, Scanfoto.

overalt (jeg tenker på brukskunst, bokkunst, på skriftskulpturer og tusen andre ting - mye av det på museer idag), i tillegg til alt dette har han gitt uttrykk for tro i sin kunst. Korsveien i St. Hallvard kirke, de sandblåste vinduene i søstrenes kapell på Grefsen er de mest kjente eksemplene.

Men jeg kan tilføye et eksempel som jeg var vitne til - det katolske tidsskriftet St.Olav. Det var Herman som ga bladet den utforming det har den dag i dag. Og jeg husker særdeles godt det redaksjonsmøtet da han leverte forskjellige forslag, som han ikke syntes holdt mål noen av dem. Nei - han måtte få noen uker på seg - han tok sin tid og ga seg aldri før han var fornøyd. Så kom det resultatet vi forbinder med bladet. Vi uttrykte vår begeistring - det var så åpenbart riktig at ingen andre løsninger behøvdes. "Jeg har holdt på med forsiden dag og natt i flere døgn - jeg må visst få meg noe å sove på." Slik lød hans tørre kommentar. Ingen av oss i redaksjonen var vel noen gang i tvil om at han var det mest seriøse medlem av redaksjonen - jeg tror ikke noen av oss tapte nattesøvnen over oppgaven, ikke et eneste minutt.

Og her står vi ved sakens kjerne. Det er ikke personlige minner jeg er kommet for å fortelle dere idag, men si et ord om hvordan

disse to henger sammen, katolikken og kunstneren Herman Bongard. Jeg fikk gleden av å oppleve dem begge - kanskje var det derfor han ba meg forrette idag? I alle fall fikk vi kontakt.

Det religiøse i det kunstneriske og det kunstneriske i det religiøse er vel to sider ved samme sak. For den alvorlige og intense oppmerksomhet han viet sine oppgaver, var den samme som fulgte hans religiøse liv, slik jeg nevnte det innledningsvis. Kunsten er evnen - og kallet - til å gi form til det formløse. Og kristendommen er nettopp troen på at Gud har tilkjennegitt seg - åpenbart seg - i gjenkjennelig form, fordi den er en menneskelig form, fordi den er medmenneskelig i sin form. Guds synlige form er Jesus Kristus - det overnaturlige har en form. Og for en kunstner som Herman Bongard består livet i å se, se det som ennå ikke er, for å gi det form - i sten, metall, glass, tre, papir og skinn, alt tenkelig. Å se det som ikke er, vil si å skape, å gi det eksistens. Og denne evnen har vi ikke alle, men den ligger gitt i vår kristne tro som lærer oss å se Faderen i Sønnen. Kunstneren Herman Bongard møtte altså Gud gjennom det synlige - Kirken og dens sakramenter. Dette er det sprog Gud bruker når han skal nå oss, og det er nettopp troens kunst å se Gud i det overnaturlige. Kunstneren og katolikken utgjør altså en enhet, dette er helstøpt, for å bruke en metafor fra kunsten.

Jeg begynte med å servere en halvsannhet - for ikke å si usannhet. "Et kristent livsløp er til ende" - selvsagt er det ikke det. Livet i Gud har ingen ende, de døde lever, og lever evig.

Vi er kommet sammen for å ta avskjed med en far, en bestefar, en onkel, en venn - men det er vi som føler tomheten, ikke han.

Når den kristne tradisjon skal si noe om det evige liv, gjør den det nettopp ved å si at det usynlige skal bli synlig - at det indirekte skal bli direkte - at trosbekjennelse og sakramenter skal erstattes av det vi kaller *beskuelse*.

Dette er igjen et kunstnerisk bilde - det handler om å se Gud denne gangen.

Men Gud er ikke noe statisk. Han er liv og forandring i all evighet. Derfor er det i tro og håp vi overgir vår bror til Guds miskunn.

Vi lyser fred over Herman Bongards minne.

Amen.

Pressen om paven Cuba-besøk: Oppdraget utført!

Den italienske presse var full av lovord over pave Johannes Paul IIs Cuba-reise i slutten av januar. "Godt utført oppdrag" var dommen fra et bredt politisk spekter; det spennende blir nå hvordan det går. Blir dette begynnelsen til "frihet for Cuba", spurte den venstreorienterte La Repubblica i stort forsidsoppslag.

Klar og sterk tale fra paven under besøket: Han undertreket at "samvittighets-

frihet er grunnlaget for alle de andre menneskerettighetene", og krevde respekt for disse rettighetene, som inkluderer retten til demokratisk medbestemmelse og til fri religionsutøvelse; han kom med sterke anklager mot "den kapitalistiske ny-liberalisme" som gjør enkeltmennesket til "et offer for blinde markedskrefter". En ny "revolusjon" må til for å få bukt med den menneskelige nød på Cuba, sa paven. Som gjentatte ganger oppfordret Cuba til å gjenfinne "sin kristne sjel". CATHOLIC HERALD

Algerie og ondskapen

"Mange sider av det som skjer i Algerie, er for de fleste av oss ikke mulig å forstå fullt ut. Men vi gjenkjenner ondskapen og dens meningsløshet," sier etikk-professor Svein Aage Christoffersen. "Å hakke små uskyldige barn til døde kan aldri bli forståelig eller fornuftig. - Samfunnet vårt er innrettet slik at ondskap ikke får slike uttrykk, noe som er en kvalitet ved vårt samfunn.

Men det betyr ikke at det ikke også er

Takk til Herman Bongard

Med usvikelig sans for estetisk kvalitet har Herman Bongard preget nordmenns liv i hverdag og fest i en hel generasjon, men de færreste er vel klar over i hvilken grad han har gjort det, for som designere flest er han aldri blitt folkehelt, skrev Aftenposten da denne forgrunnsskikkelse innen sitt fag fylte 70 år. At han også har "preget St. Olav Tidsskrifts liv, hører ikke med til de ting man kommer i avisen for", noterte St. Olav ved samme anledning. Om poenget trenger ytterligere understreking: Da Herman Bongard fikk bokkunstprisen i 1969, ble han overrakt en pokal uten at givne visste hvem som hadde designet den - Herman Bongard!

Få designere har behersket så mange brukskunstområder og hatt et slikt blikk for materialets muligheter uten å miste "brukeren" av syne: "God design er ikke nok; gjenstandene skal også kunne produseres og anvendes," sa Herman. Han er en av dem som fikk Norden på banen med Scandinavian Design, som ble et synonym for kvalitet. Hans merittliste er lang og imponerende: Den eventyrlige kunstglassutviklingen her i landet begynte på mange måter i en skuff hos Herman Bongard på Hadeland Glassverk. Innsatsen her skaffet ham både gull og sølv ved Triennalen i Milano. Han har laget utsmykninger til skip, bronserelieffer for Norges Bank og sakrale skriftskulpturer til krypten på Akershus festning; han har tegnet møbler og serviser, stålbestikk og skolefaner, bronseporter og bokomslag. Han har utformet biskopens kapell i Akersvn. 5 i Oslo, og han tegnet døpefont og lesepult da gamle St. Magnus kirke i Lillestrøm ble fornyet på 1970-tallet. Vinmonopolets velkjente merke er hans verk, likeså flere vinetiketter. "Tenk om jeg hadde fått royalti," sukket han en gang! Han som også har tegnet pengesedler og frimerker. "Med kone og fem barn var jeg nødt til å spre meg og bruke all min fantasi," sa Herman selv - om sin allsidighet. Da han fylte femti, inntok han en hel etasje i Kunstindustrimuseet.

I tillegg til all sin produksjon underviste Herman Bongard i 19 år i bokkunst, grafiske fag og skrift ved Statens håndverks- og kunstindustriskole. Han ble regnet som en av våre fineste skriftekspertene: I en bok fra Stanford University med 50 kalligrafer fra fem kontinenter, er Herman eneste nordmann.

Det hele begynte med tegningen. Herman debuterte som tegner på Høstutstillingen i 1948. I tidsskriftet St. Olavs spalter debuterte han i 1950. Da kom St. Olav med ny lay-out og med ny forside og vignett, tegnet av Herman: Hellig Olav til hest med øksen Hel i hånden og jordkloden under sine føtter. Vignetten er inspirert av en av Olavsfigurene - skåret i hvalrosstann - på Christians Is reisealter. Mot en bakgrunn av pavelig gult og hvitt smykket vignetten St. Olavs forside helt til ny ansiktsløftning i 1967. Ved Herman Bongard. Det var aldri nei i hans munn når St. Olav bad om råd og dåd. Han stilte alltid opp - med fagkunnskap, vennlig tålmodighet og skinnende humor.

Sist St. Olav takket Herman Bongard for all hans innsats - uten royalti - for tidsskriftet, var da han fylte 70 år. Nå sier vi et siste takk og lyser fred over en trofast medhjelpers minne.

UKJ

Trondheim katolske stift:

Cisterciensernonner grunnlegger kloster

"En cisterciensernonne gjorde i 1992-94 et forsøk på klostergrunnleggelse på Tautra. Av forskjellige grunner lyktes ikke dette prosjektet på det daværende tidspunkt. Det har i alle år vært arbeidet med å få videreført et prosjekt som kunne bli en klostergrunnleggelse i dette området," heter det i en presse-melding fra Midt-Norge Stift. Som kan berette at nå er et nytt prosjekt på gang.

I begynnelsen av januar i år hadde biskop Georg Müller besøk av cisterciensernonner fra Mississippi Abbey, et kloster i Dubuque, Iowa, USA. Klosteret ble grunnlagt i 1964 og har i dag 30 nonner. Nonnene fra Dubuque ønsket å vurdere - sammen med biskop Müller og ordfører Jens Hagerup - muligheter for en klostergrunnleggelse i Trøndelag, nærmere bestemt i området Tautra/Frosta. Og i slutten av januar kom det beskjed fra søstrene i Mississippi Abbey: De vil satse på klosteretablering i Trondheim katolske stift og vil høyst sannsynlig finne et sted på Tautra.

Cistercienserordenen er en komtemplativ orden som ble grunnlagt i 1098 i Citeaux i Frankrike, den feirer altså i år sitt 900-årsjubileum. Ordenen lever etter den hellige Benedikts klosterregel. I middelalderen hadde ordenen flere klostre i Norge: Lyse ved Bergen, Hovedøya ved Oslo og Tautra på Frosta.

Klosteret på Tautra - *Monasterium sanctae Mariae de Tuta insula* - ble grunnlagt i 1207, og det var i drift frem til reformasjonen, heter det i presse-meldingen. Når nonner fra Mississippi Abbey nå forhåpentligvis snart slår seg ned på Frosta, "reeterableres i moderne tid en gammel orden i Trøndelag. Men mens det var cisterciensermunker på Tautra i middelalderen, vil den nye grunnleggelsen bli foretatt av cisterciensernonner."

ondskap hos og blant oss! Vi må ikke tro at ondskaper holder til i et reservat i Afrika. Vi må heller ikke glemme strukturell ondskap i markedskreftenes frie spill, eller ondskaper i den skjeve fordeling av ressursene i verden. Den dreper også barn.

Ingen er vaksinert mot ondskap," sier Christoffersen. "Heller ikke kristendommen er 'vaksine' mot ondskap, selv om vi ønsker å tro det. . . Mennekene har alltid hatt potensial for både ondskap og godhet i seg."

AFTENPOSTEN

Visjon eller byråkrati?

"I ei levande kyrkje vil det alltid måtte finnast eit visjonært aspekt, der ein med stor energi trekkjer samtida sitt liv inn i det kristne språket og gir det ei myndig tolkning. Det har alle visjonære kyrkjeleiarar gjort," sier Jan Inge Sørbo ved Høgskolen i Volda.

"Fell det visjonære aspektet bort, forfell kyrkja til ein sosial institusjon mellom man-

ge, ei fritidsgreie eller ei nattlue for borgaren, som søv trygt så lenge folk går til kyrkje om søndagen og ikkje stel sølvtøyet hans.

Men ei slik aspekt-forståing av kyrkja tømmer det religiøse språket for mening; det er ikke for ingenting at heilag og heil har same språkelege rot."

STAVANGER AFTENBLAD

Jeg, sier Gud, er herre over de Tre Dyder.

Troen er en god hustru.
Kjærligheten er en god mor.
men Håpet er en ganske liten pike.

Jeg, sier Gud, er Dydenes Herre.

Troen står fast i alle evigheters evighet.

Kjærligheten gir seg selv i alle evigheters evighet.
Men det er det lille Håpet
som står opp hver morgen.

Jeg er dydenes Herre, sier Gud.

Troen er fast og sterk i alle evigheters evighet.
Kjærligheten gir seg selv i alle evigheters evighet.
Men det er det lille Håpet
som hver morgen
hilser oss goddag.

Fra "De uskyldige barns mysterium" av Charles Péguy -
gjendiktet fra fransk av Hans Aaraas.
Boken er nettopp utkommet på Solum Forlag.

Ekskommuniseringen av Tissa Balasuriya hevet

For vel et år siden ble den sri-lankiske teolog og oblatpater, Tissa Balasuriya ekskommunisert på grunn av visse synspunkter i hans bok "Mary and Human Liberation" (1990). St.Olavs lesere kjenner saken, og den oppsikt den vakte, fra flere oppsett i løpet av fjoråret.

Nå er eks-kommunikasjonen hevet. Forsoningen skyldes at Balasuriya har undertegnet en "troserklæring", utformet av pave Paul VI i 1968; Balasuriya har også tidligere vært villig til å undertegne, men da med en tilføyelse fra ham selv om lydighet overfor Det 2. Vatikankonsils lære, noe Troskongregasjonen ikke ville godta. Nå har han undertegnet uten tilføyelsen.

I et dokument, undertegnet av erkebiskop Fernando av Colombo og sentrale personer innen Oblatfedrenes orden, heter det at Balasuriya har bekreftet "sin katolske tro og sin anerkjennelse av læreembedets autoritet slik det utøves lokalt og på verdensbasis". Balasuriya har gått med på "at det han skriver om tros- og moralsspørsmål heretter skal forelegges både hans ordensoverhode og den lokale biskop for vurdering om 'imprimatur' - trykningstillatelse". Han har lovet "å avstå fra enhver erklæring i strid med den oppnådde forsoning".

I sin forsoningserklæring sier Balasuriya bl.a. at han alltid har strebet etter å være en trofast Jesu apostel, og at hans teologi springer ut av ønsket om sosial rettferdighet og inkulturasjon av evangeliet i asiatiske kulturer. Han er klar over at "mange mener hans teologi inneholder alvorlige tvetydigheter og læremessige feil", at den har ført til en "uheldig polarisering innen det kirkelige fellesskap". Han "beklager dypt den skade som er forvoldt". Han godtar at "Troskongregasjonen intervenserte ut fra de reguleringer den opererer med", men at han, brevveksling og megling fra hans ordensprovinsial til tross, hadde "håpet på en mer direkte og personlig dialog".

Mer om pavens Cuba-besøk

En dramatisk suksess, slik vurderte de involverte parter pave Johannes Paul IIs besøk på Cuba i slutten av januar, melder *The Tablet*. I en tale til polske pilegrimer kort etter hjemkomsten sa paven at "reisen til Cuba minnet meg på mange måter om mitt første besøk i Polen i 1979". Hans håp for "mine brødre og søstre på den vakre øya er at fruktene av denne pilegrimsreisen må bli av lignende art som fruktene av min

første pilegrimsferd til Polen." - "Storartet, på alle måter," sa Ricardo Alarcón, president for det cubanske parlamentet, om besøket. Han vil ta opp pavens anmodning om å frigi 35 fanger som skal være fengslet av politiske grunner, og "vurdere saken med det alvor den fortjener, særlig med henblikk på hvem oppfordringen kommer fra".

Ved avskjeden takket Fidel Castro paven "på vegne av hele det cubanske folk for æren av Deres besøk, og for hvert ord De

har sagt - også slikt som jeg eventuelt ikke er enig i". Cuba har ikke noe å skjule, og mediefokusering var derfor høyst positiv, sa Castro. Ikke alle cubanere vil være enige i at alt er vel på Cuba: f.eks. nektes katolske intellektuelle stort sett adgang til eksamen i humanistiske studer. Og de som gjør en aktiv innsats for kirken, får ikke offentlige stillinger hvor man har med mennesker å gjøre. Ikke rart at paven på Cuba understreket retten til fritt valg av yrkeskarriere.

22 nye kardinaler oppnevnt

Ved et konsistorium den 21. februar utnevnte pave Johannes Paul II 22 nye kardinaler. Dermed har kardinalkollegiet 146 medlemmer. De nye kardinalene kommer fra 13 land i Afrika, Amerika, Asia og Europa. Listen over de nye kardinaler avspeiler kirkens universalitet, heter det i forbindelse med nyutnevnelse.

Navnene på to av de nye kardinalene ble ikke offentliggjort, de bevarer 'in pectore' (i brystet), det vil si at det kun er paven som vet hvem de er. Bare én gang tidligere har pave Johannes Paul utnevnt en kardinal 'in pectore', det var under hans første konsistorium i 1979. Først i 1991 ble vedkommendes navn endelig offentliggjort: kardinal Ignatius Gong Pin-mei fra Shanghai. Spekulasjonene er selvsagt i gang om hvem de to nye ukjente kardinaler kan være. Hete staltips i Roma sier at en er en kinesisk biskop fra undergrunnskirken og den annen en vietnamesisk biskop som er falt i unåde hos de kommunistiske makthavere: De har nektet å godkjenne biskop Nicolas Huynh Van Nghis utnevning til erkebiskop av Ho Chi Minh Byen.

Det er syvende gang pave Johannes Paul samler kirkens kardinaler til et ordinært "konsistorium", som kardinalenes møter kalles. Av de 137 kardinalene som han har utnevnt ved de foregående seks konsistorier, er 114 fremdeles i live, og 88 av dem er under 80 år og har derved stemmerett ved et pavevalg. Det var pave Paul VI som i 1975, i den apostoliske konstitusjon "Romano Pontifici Eligendo", satte en aldersgrense for stemmerett ved pavevalg. Ved samme anledning ble det også bestemt at det maksimum skal være 120 stemmeberettigede medlemmer av kardinalkollegiet.

30 av dagens kardinaler stammer fra pave Paul VI's tid, mens to ble utnevnt allerede under pave Johannes XXIII. 105 kardinaler har ennå ikke fylt 80. Den tidligere nevnte kardinal Pin-mei av Shanghai, født i 1901, er kollegiets eldste. Yngst av kardinalene er Vinko Puljic fra Sarajevo, født i 1945; han ble utnevnt ved forrige konsistorium.

Blant de nye kardinalene finner man både Chicagos erkebiskop, oblatfaderen Eugene George, og Wiens erkebiskop, dominikaneren Christof Schönborn, begge relativt nye erkebiskoper, samt den tidligere erkebiskopen av Denver, James Francis Stafford, som nå er president for det pavelige legmannsråd. Også en annen høyt plassert kuriebiskop, erkebiskop Dario Castrillos Hoyos, prefekt for kongregasjonen for prestene, hører til de nyutnevnte kardinaler. I alt åtte av de nyutnevnte kardinalene har høye stillinger innen kurien; fire av dem er over 75 år, det vil si at de ifølge kirkeretten egentlig har nådd pensjonsalderen. Syv av de nyutnevnte er italienere.

63 land og alle fem kontinenter er presentert i dagens kardinalskolegium. Av de 88 europeerne er 58 stemmeberettigede, av de 17 nordamerikanske har 13 stemmerett ved pavevalg, av Latinamerikas 28 er det 24 med stemmerett. Afrika har 14 kardinaler hvorav 12 med stemmerett, av Asias 15 har 14 stemmerett, mens alle de fire kardinalene som representerer Australia og Oceania pr. i dag har stemmerett ved et konklave. Kardinalkollegiets dekan er kardinal Bernardin Gantin fra den afrikanske staten Benin; han er også prefekt for kongregasjonen for biskoper.

Paven sier nei til dagens katolske abortrådgivning på tysk mark

Pave Johannes Paul II har bedt de tyske biskoper om å trekke kirken ut av den offentlige abortrådgivningen og "finne nye veier" for katolsk omsorg for vanskeligstilte svangre kvinner. Det har lenge vært kjent at paven har betenkeligheter overfor den nåværende ordning. Dagens tyske abortlov er et kompromiss mellom den liberale DDR-loven og den restriktive vest-tyske: Abort er fremdeles rettsstridig ifølge straffeloven, men skal likevel ikke følges strafferettslig - loven forutsetter imidlertid obligatorisk rådgivning. Attest for at rådgivning har funnet sted, må forevises før abort kan utføres. Attesten sier intet om tillatelse til abort, kun at samtale om vern av det ufødte liv har funnet sted.

Det er denne attesten som foruroliger paven: "Etter grundig overveielse av alle argumentene kan jeg ikke fri meg fra den oppfatning at det her foreligger en tvetydighet som fordunkler kirkens og dens rådgivningsinstansers budskap," skriver paven til biskopene. Og ber dem "inntrengende om å finne en måte som gjør at kirkelige rådgivningskontorer (-) ikke lenger utsteder slike attester", samtidig som kirken "på virksomt vis fortsetter rådgivningen for kvinner som søker hjelp."

Flertallet av de tyske biskoper mener dagens strategi er den beste måte å nå frem til flest mulig med kirkens klare ja til livet. Kirken kan også tilby et godt hjelpeapparat og kan vise til gode resultater: Ca. 85 prosent av dem som oppsøker katolske rådgivningskontorer, ber ikke om noen attest. I sitt brev til biskopene understreker paven at han ikke trekker rådgivningen i tvil, det er utstedelse av attest som uroer ham. Den

Vårt etiske problem

"Man behøver ikke å være bibeltro for å innse, og innrømme, at et samfunn som gjør penger til alle måls ting og måleenhet, skaffer seg et etisk problem," sier Aftenpostens kommentator Per Egil Hegge.

"Matteusevangeliets kap. 19 om den unge mann som gikk bedrøvet bort, har gyldighet langt ut over de troendes rekke og alle dem som nå vil bygge Det Norske Bedehus."

uroer ikke biskopene i samme grad, men, etter adskillig tautrekking, vil de likevel rette seg etter pavens ønske. Det betyr ikke at kirken trekker seg fra rådgivningen, understreker bispekonferansen og dens formann, Karl Lehmann: Man vil tvert om, i pakt med pavens oppfordring, søke å styrke rådgivningen overfor de vanskeligstilte og søke "å forbli innenfor systemet uten den attest" som er pavens ankepunkt. Men, sier Lehmann: Det er bekymringsfullt at mange kvinner i tvil vanskeligere vil finne veien til katolske rådgivningskontorer hvis disse ikke utsteder noen attest: "Vi hadde gode grunner for å forbli innen det rådende system, og brukte det til målbevisst rådgivning for å redde ufødt liv." Til tross for press fra paven, vil biskopene selv velge tidspunktet for når nåværende ordning skal oppføre, understreker Lehmann.

Det tyske katolske kvinneforbundet beklager pavens beslutning og deler biskop Lehmanns bekymring for at det kan bli vanskeligere å nå frem til dem som "virkelig trenger å oppleve den bekræftelse som ligger i kirkens ja til det ufødte barn". Presidiet i Tyske Katolikkens Sentralkomite viser i en uttalelse bl.a til det gode omdømme katolske abortrådgivning har på politisk hold og håper politikerne vil bidra til at kirken kan fortsette i den offentlige rådgivning. Manfred Koch, formann i Rådet for de evangeliske kirker i Tyskland, beklager at paven, "uten å trekke inn den høyeste læremessige autoritet, innskrenker spillerommet betraktelig i spørsmål som burde overlates til de lokale biskopenes ansvar og klokskap". Ut fra reformasjonskirkenes kirkeforståelse er pavens "sentralistiske avgjørelse foruroligende", og for evangeliske kristne "rimer den dårlig med den oppfatning av Roma-biskopens embede paven selv legger opp til i sin encyklika om økumenikk fra 1995", sier Koch.

UKJ

Fritt Ords Honnør til Ørnulf Ranheimsæter

Idet St.Olav går i trykken, blir det kjent at styret i Institusjonen Fritt Ord har besluttet å tildele Fritt Ords Honnør til Kristin Brudevold for vedvarende arbeid for norsk skjønnlitteratur i utlandet, Erik Dammann for engasjert holdningsskapende arbeid og Ørnulf Ranheimsæter for fremragende essaykunst. Ranheimsæter er ellers mest kjent som tegner, bokkunstner og grafiker.

Mange av St.Olavs lesere vil kjenne Ranheimsæter, både som essayist, oversetter og grafiker, fra bladets spalter fra langt tilbake - sist fra fjorårets julenummer der vi bragte en artikkel fra hans første essaysamling "Om tro og vantrø" (1954). Det arbeides med en nyttgivelse av Ranheimsæters essays.

St. Olav gratulerer varmt med hederen.

PROSJEKTLEDER FOR FRIVILLIG ARBEID I ST. HALLVARD MENIGHET

Utfordringer og oppgaver

St. Hallvard menighet er en flerkulturell menighet med nesten 7.000 medlemmer fra 100 ulike nasjoner, over halvparten er født i utlandet. Som en stor og voksende menighet står vi overfor mange utfordringer. Nå ønsker vi å styrke det religiøse og sosiale fellesskapet og å videreutvikle menighetens sosiale engasjement basert på frivillige. (diakoni/tjeneste).

Vi vil spesielt tilrettelegge for samhandling mellom de ulike nasjonale gruppene. Vi vil bistå innvandrere som trenger hjelp i integreringsprosessen i menigheten og i det norske samfunnet. Vi vil sammen med andre organisasjoner utvikle engasjement i nærmiljøet, spesielt med fokus på barn, ungdom og innvandrerspørsmål. Og vi skal bygge opp diakoniarbeidet i Holmlia kapelldistrikt. Aktiviteter som er etablert og som skal utvikles videre er Åpent Hus (med bl.a. norskundervisning), Internasjonalt foreldreforum, Kulturtiltak.

Organisering av diakoni

Opgavene vil bli knyttet til Caritas St. Hallvard, som har som oppgave å utvikle diakonien i menigheten og å engasjere og veilede frivillige. Caritas St. Hallvard er underlagt menighetsrådet/pastoralteamet.

Prosjektleder

Til å utvikle og administrere de diakonale tiltakene trenger vi en *prosjektleder* i fulltids stilling. Stillingen er et engasjement i første omgang for ett år regnet fra tilsetningen. Menigheten arbeider for å sikre finansiering utover denne perioden.

Vi ønsker

Vi ønsker søkere med pedagogisk, sosial eller liknende høyskole/universitets utdanning og relevant arbeidserfaring. Det er en fordel om søkeren kjenner menigheten. Lønn etter avtale

Nærmere informasjon om stillingen fås ved henvendelse til St. Hallvard menighet v/søster Beate Grevenkamp tlf 22 67 23 83, eller Bernt Gulbrandsen (Caritas Norge) tlf. 22 60 77 75

Søknad sendes til St.Hallvard Meninghet, Enerhauggaten 4, 0651 Oslo.

Søknadsfrist: 14. april 1998

A/S NORSKE SHELL

Leverandør av oljeprodukter til de fleste katolske institusjoner.

BESTILLING 66 99 74 00 - SERVICE 66 84 84 86

Vennligst meld
adresseforandring

til

St.Olavs ekspedisjon,
Akersvn. 5, 0177 Oslo
tel.: 22 20 72 26

22 Liturgisk kalender

MARS

- Lør 7. 5 Mos 26,16-19; Matt 5,43-48
(Norske Tidebønner - uke 2)
- SØN 8. 2. SØNDAG I FASTEN** -
1 Mos 15,5-12.17-18;
Fil 3,17-4,1; Luk 9,28b-36
- Man 9. Dan 9,4b-10; Luk 6,36-38
- Tir 10. Jes 1,10.16-20; Matt 23,1-12
- Ons 11. Jer 18,18-20; Matt 20,17-28
- Tor 12. Jer 17,5-10; Luk 16,19-31
- Fre 13. 1 Mos 37,3-4.12-13a.17b-28;
Matt 21,33-43.45-46
- Lør 14. Mi 7,14-15.18-20;
Luk 15,1-3. 11-32
(Norske Tidebønner - uke 3)
- SØN 15. 3. SØNDAG I FASTEN** -
2 Mos 3,1-8a,13-15; 1
Kor 10,1-6.11 12; Luk 13,1-9
(eller: 2 Mos 17, 3-7;
Rom 5,1-2.5-8; Joh 4,5-42)
- Man 16. 2 Kong 5,1-15a; Luk 4,24-30
- Tir 17. Dan 3,25.3W3; Matt 18,21-35
- Ons 18. 5 Mos 4,1.5-9; Matt 5,17-19
- Tor 19. DEN HL. JOSEF, JOMFRU
MARIAS BRUDGOM.
2 Sam 7,4-5a. 12-14a.16;
Rom 4,13.16-18.22;
Matt 1,16.18-21. 24a eller
Luk 2,41-51 a
- Fre 20. Hos 14,2-10; Mark 12,28b-34

Lør 21. Hos 6,1-6; Luk 18,9-14
(Norske Tidebønner - uke 4)

SØN 22. 4. SØNDAG I FASTEN -
Jos 5,9a.10-12; 2 Kor 5,17-21;
Luk 15,1-3, 11-32 (eller:
1 Sam 16,1b.6-7. 10 13a;
Ef 5,8-14; Joh 9,1-41)

Man 23. Jes 65,17-21; Joh 4,43-54

Tir 24. Esek 47,1-9.12; Joh 5,1-3a.5-16

Ons 25. HERRENS BEBUDELSE.
Jes 7,10 14; Hebr 10,4-10;
Luk 1,26-38

Tor 26. 2 Mos 32,7-14; Joh 5,31-47

Fre 27. Visd 2,1a.12-22;
Joh 7,1-2.10. 25-30

Lør 28. Jer 11,18-20; Joh 7,40-53
(Norske Tidebønner - uke 1)

SØN 29. 5. SØNDAG I FASTEN -
Jes 43, 16-21; Fil 3,8-14;
Joh 8,1-11 (eller: Esek 37,12-14;
Rom 8,8-11; Joh 11,1-45)

Man 30. Dan 13,1-9.15-17.19-30. 33-62;
Joh 8,1-11

Tir 31. 4 Mos 21,4-9; Joh 8,21-30

APRIL

Ons 1. Dan 3,14-20.49-50.91-92.95;
Joh 8,31-42

Tor 2. 1 Mos 17,3-9; Joh 8,51-59

Fre 3. Jer 20,10-13; Joh 10,31-42

Fatima i Portugal

Pilgrimsreise med fly
d. 8. juni - 15. juni 1998

pris. 4.100 D.kr.

Pilgrimsprest:
Pastor Benny Blumensaat

Ledelse og tilmelding:

Maria Truelsen
Kløverbladsgade 10,
2500 Valby
Danmark
Tel: 45 36451260

Fasteaksjonen 1998

Fasteaksjonen 1998
går til utdanningsprosjekter.
Utdannelse er
hjelp til selvhjelp

og
gjør det mulig å arbeide seg
ut av fattigdom -
en vei til frihet og
selvstendighet.

Fasteaksjonen 1998 støtter:
et skoletilbud for barn
i Nor-Yungas i Bolivia;
opplæring av fødselshjelpere
i det nordlige Uganda
og

utdannelse for barn og ungdom i
et fattigkvarter i San Francisco
på Honduras.

DIN STØTTE TRENGS!

Send til
postgiro: 0801 2020881
bankgiro: 8200 01 93433

Caritas Norge
POB 5254 Majorstua
0303 Oslo

Bønnens apostolat i mars:

At hvert menneskes grunnleggende rettigheter må bli
anerkjent og respektert av alle verdens nasjoner

At det 20. århundres martyrer må gi de unge troens mot
og glede ved å forkynne troen for verden

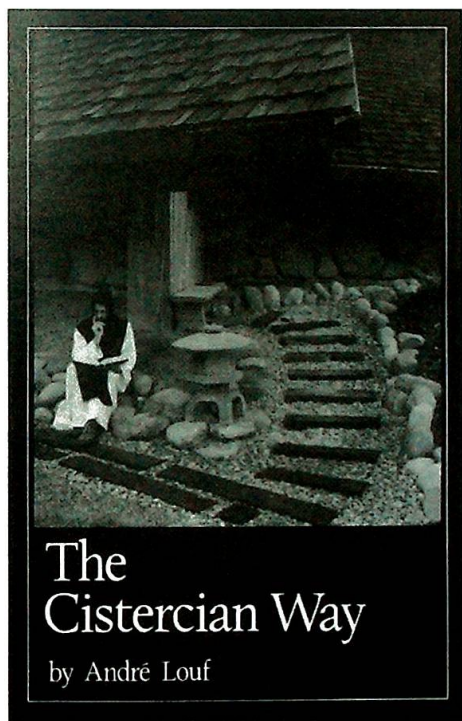
Neste nummer utgis 31. mars. Signerte artikler står for forfatterens egen regning.

Ansvarshavende redaktør: Unni Klepper Joynt
Faste medarbeidere:
Olav Egil Aune   Albert Raulin o.p.
Liv Greni   Gunnel Vallquist
Bernt Eidsvig
ISSN 0802-6726

Akersveien 14, 0177 Oslo
Redaksjon: Tlf. 22 20 72 48
Ekspedisjon: Tlf. 22 20 72 26
Årsabonnement (Norge): kr. 210,—
Øvrige europeiske land: kr. 220,—
Andre verdensdeler: kr. 230,—
Annonser 19 dager før utgivelsesdagen.
Bankgiro 6022.20.13073. Postgiro 0807 2046480

23

**LESTE DU BISKOP GRANS BOK OM LIVET I ET CISTERCIENCER-KLOSTER?
VI HAR UTFYLLENDE LITTERATUR OM KLOSTERLIVET OG ORDENEN!**

ANDRÉ LOUF:
«THE CISTERCIAN WAY»
Hft. Kr. 147,-

PAUL DIEMER:
«LOVE WITHOUT MEASURE»
Extracts from the Writings of
St Bernard of Clairvaux.
Hft. Kr. 133,-

MATTHEW KELTY
«SERMONS IN A MONASTERY»
Hft. Kr. 95,-

BISKOP JOHN W. GRAN:
«BERNARD AV CLAIRVAUX»
Hft. Kr. 25,-

**FØLGENDE PAVELIGE SKRIFTER ER KOMMET I
NYOPPTRYKK:**

- DE ECCLESIA (KIRKEN) Hft. Kr. 80,-
- DE DIVINA REVELATIONE
(Om Guds åpenbaring) Hft. Kr. 40,-

**FASTETIDEN STÅR FOR DØREN:
VI FÅR INN MYE FIN
PASJONS- / PÅSKEMUSIKK OG LITTERATUR.**

**ST
OLAV**

BOKHANDEL

Akersveien 14 - 0177 Oslo
Telefon: 22 20 72 48
Fax: 22 36 02 63

Åpningstider:
Mand.-Fred.: 10.00-17.00
Lørdag: 10.00-14.00

Blikk
på tiden

Til havs med Teresa av Avila

Det var en svart dag for Norge: Den norske båten lå på syvende plass under Whitbreadseilasen, og Bjørn Dæhlie hadde kommet i mål som nr. 20 på tremila i Nagano.

“Hvorfor sitter du og glor på sporten bestandig? Ikke går du på ski, og ikke kan du seile,” spurte en av mine pågående medbrødre en kveld han knep meg foran TV-en. Jeg skulle til å svare at jeg gjorde opp for det som manglet på Kirkens legeme, men var i tvil om det var blasfemisk, så jeg lot det være. Selv er han tynn som en spiker og ser på suomo-bryting på Eurosport etter kompletorium en gang i blant, men i et nærmest belastende anfall av nestekjærlighet lot jeg være å minne ham om det også.

Riktignok er jeg sofasliter og sportsidiot i mine ledige stunder, men jeg kan ikke fri meg fra å se på Whitbreadseilasen som en storartet metafor for vår ferd mot Gud. Haddde den hellige Teresa av Avila vært født ved havet i stedet for bak Avilas bymurer, høyt til fjells, ville hun uten tvil ha skrevet om sjelens farefulle seilas med den Hellige Ånd i seilene, heller enn å bruke bildet om den indre borgen med de mange boligene, eller eksemplet

med kanalene og vanningsssystemet, så livgivende på den knusktørre spanske høyslette, for å beskrive vår vei til Gud.

Styrket av denne fromme Stanken, følger jeg Whitbreadseilasen videre med god samvittighet. Særlig intervjuene med deltagerne er åndelige gullgruver. “Vi taper energi og konsentrasjon når vi tar inn for mye vann og må lense”: Her ville Teresa sikkert hatt sterke ord om skjørlevnet, for ikke å si drikkfeldighet, som hindre på veien til frelse. Konflikter ombord (dem ser det ut til å bli flere av etterhvert): “Du mister målet av syne om du glemmer det ene nødvendige,” ville hun sagt. Stadige skader på skuldre, albuer og håndledd når du er ute i hårdt vær? (Dette ledsaget av bilder av gipsede deltagere som er satt på land): Jeg synes jeg kan høre Teresa smelle til om noen klager: “Hvis du vil nå målet, må du betale prisen!” eller “Alt er for

“Hadde den hellige Teresa av Avila vært født ved havet i stedet for bak Avilas bymurer, høyt til fjells, ville hun ha skrevet om sjelens farefulle seilas med den Hellige Ånd i seilene . . .”

intet å regne mot å få del i Hans Majestets gunst,” som hun pleide si når hun snakket om Gud; hun levde tross alt i den spanske gullalderen.

I skrivende stund er alle Whitbread-konkurrentene kommet helskinnet frem til Auckland, New Zealand, og er langt ute på Stillehavet igjen, på vei rundt Kapp Horn. Før avreisen trente alle mannskapene på redningsmanøvrer ved “mann over bord”. (Gjør vi det samme for hverandre under livets seilas?) Som Teresa anfører i kapitteloverskriften til “den femte boligen” i Den indre borgen: “Forteller om en annen forening som sjelen kan oppnå med Guds hjelp, og om hvor viktig det er med nestekjærlighet.”

Regattadeltagerne er på vei ned i Sørishavet, på 40-50 grader, med utsikt til å møte isfjell, bælmørke, storm og digre bølger. En erfaren skipper, som mønstret på i Auckland, sa det slik: “Jeg blir med på denne etappen fordi jeg elsker å bli livredd sammen med andre.” Vi siterer Teresa igjen, i et av kapitlene til “den sjette boligen”: “Det handler om hvorledes Herren begynner å sende større nådegaver og samtidig sender større prøvelser.”

“All skapningen gjenspeiler Guds ære,” sier jeg til meg selv idet jeg slår av TV-en. Og håper at alle båtene er kommet velberget frem til Sao Sebastian i Brasil når dette leses. *Br. Anton*